

RELLEU

REVISTA TRIMESTRAL DE PENSAMENT I CULTURA

Estalvi

TERCERA ÈPOCA - GENER/MARÇ 2012

111

-
- 03 **Estalvi**
EDITORIAL
-
- 04 **Diners, crisi i sistema bancari**
JOAN-ALBERT ASENS
-
- 10 **El sentit de l'estalvi**
JOSEP DE NADAL
-
- 18 **Barcelona, capital comercial d'Europa ...si ens deixen**
RAMON TREMOSA
-
- 24 **Entrevista a Antoni Vila Casas**
JORDI BARNADAS I JORDI DE NADAL
-
- 30 **La Pime industrial a Catalunya: Missió Impossible**
VICENÇ PEDRET
-
- 32 **Joaquim Maluquer i Sostres**
CONSELL DE REDACCIÓ
-
- 34 **Notícia de llibres**
-
- 42 **Notícia d'art**
-
- 45 **Notícia de cinema**
-

REVISTA RELLEU

Revista fundada pel Grup d'Estudis Nacionalistes l'any 1983 com a butlletí intern de l'entitat. A partir del 1992 (segona època) és l'òrgan d'expressió de la Fundació Rellu. Revista cultural i de pensament. Té una periodicitat trimestral. Pertany a l'Associació de Publicacions en Llengua Catalana (APPEC) ¶ DIRECTOR: Jordi Sales. DIRECTOR ADJUNT: Raimon Terradas. CONSELL DE REDACCIÓ: Jordi Barnadas, Aleix Buch, Joan Capdevila, Manfred Díez, Agustí d'Arana, Joaquim Ferrer, Josep Hereu, Amadeu Matosas, M.Àngels Orriols, Ramon Tremosa, Jordi Giudici, Josep Solà, Antoni Vallès. SECRETARI DEL CONSELL: Jordi de Nadal ¶ COL·LABORADORS D'AQUEST NÚMERO: Joan-Albert Asens, Josep de Nadal, Ramon Tremosa, Jordi Barnadas, Jordi de Nadal, Jordi Giudici, Vicenç Pedret, Ferran Pauner, Josep Hereu ¶ EDITA: Quaderns d'Estudis i Treballs SL

REDACCIÓ I SUBSCRIPCIONS: Fundació Rellu. C/Aragó 287 3r 2a B, 08009 Barcelona ¶ TEL.: 93 488 09 00. FAX: 93 215 87 68
WEB: www.relleu.cat ¶ CORREU ELECTRÒNIC: relleu@relleu.net ¶ DISSENY: Jordi Matosas i Eloi Gimeno ¶ MAQUETACIÓ: Jordi Matosas ¶ FOTOGRAFIA PÀG. 14: Marc Campà ¶ IMPRESSIÓ: Grupo Gráfico ¶ ISSN: 1579-0231

PREU D'AQUEST NÚMERO: 8 € SUBSCRIPCIÓ ANUAL: 24 € (4 nùms)

EDITORIAL

E
S
T
A
L
V
I

L'estalvi és una virtut. Defensar els estalvis dels més pobres, també. Estalviar demana moderació i templança. Defensar els estalvis dels més pobres, un deure sagrat dels poders públics, demana coratge i fortalesa. Si d'això no n'hi ha, fer crides a l'estalvi popular és com engreixar anyells perquè se'ls mengin els llops. Hom pot limitar-se a apedaçar les zones més atrotinades fins a poder dir «ja s'ha sortit de la crisi», és a dir que ja gosin actuar nous dinamismes d'espoliació i il·lusions d'enriquiment fàcil.

Si realment hom vol endreçar la situació econòmica deteriorada per les rapacitats dels més salvatges cal operar sobre el sistema de desitjos, exigències i responsabilitats. Sobretot en el seu doble nucli més pervers que és, per una part, les exigències de protecció proclamades no pas per la veu dels protegits sinó per la cridòria dels protectors. Uns protectors d'ofici que es lucren amb despeses de protecció desorbitades en el terreny polític, econòmic, social, cultural i artístic. I per l'altra part les retòriques del dinamisme empresarial quan és més donat a proclamar projectes altisonants que a exercitar-se en el silenci del treball i els resultats.

Ara estalviar vol dir afanyar-se a donar veu per ells mateixos als qui els calgui protecció i incrementar la responsabilitat dels que responen no pas del que es diu sinó del que es fa.

DINERS, CRISI I SISTEMA BANCARI

JOAN-ALBERT ASENS

Enginyer Químic i Professor de l'IQS

La causa de tot aquest desgavell
és l'existència d'unes teories
macroeconòmiques que no funcionen,
però que s'han instaurat
com a ortodoxes.

L'eminent economista John K. Galbraith deia: “La majoria de les coses de la vida –els automòbils, les amistançades, el càncer– només són importants per a aquells qui les tenen. En canvi, el diner és tan important per als qui en tenen com per als qui no en tenen”. John Adams, un dels pares de la Constitució dels EE.UU., va dir que totes les perplexitats, confusions i conflictes humans provenen de la ignorància de la naturalesa del diner i del mecanisme de la seva creació i circulació. També va dir: “Hi ha dues formes de conquerir i esclavitzar una nació: una és amb l’espasa i l’altra amb el deute”. En canvi, a les escoles no se’ns ensenya res sobre el diner, de manera que la immensa majoria de la gent creu que el diner és una cosa que “existeix” i que es dóna o es rep en comprar o vendre coses. És un element necessari i desitjable, però misteriós. Com es crea? Qui el crea? Qui en determina la quantitat i la qualitat? Si hom fa aquestes preguntes a llicenciats universitaris, observa expressions de perplexitat i, generalment, obté respostes pintoresques.

Hi ha gent que creu que el diner és el causant de tots els mals de la humanitat i que caldria suprimir-lo. Però és ben sabut que el diner és un mitjà per facilitar els intercanvis. Per exemple, si hom no té coneixements, habilitats i materials per fabricar sabates, però té materials, coneixements i habilitats per produir cistells de vímet, l’única possibilitat que té d’adquirir unes sabates és dedicar els seus esforços a allò que sap i pot fer bé, cistells de vímet, i després intercanviar-ho per les altres coses que necessita. El diner, fent de mercaderia pont, facilita enormement aquest intercanvi. Sense el diner, si el sabater no tingués necessitat de cistells, el cistellaire hauria d’anar descalç. Els partidaris de la supressió del diner conceben tota mena de societats utòpiques, però en les ocasions en què les han intentat dur a la pràctica han acabat havent de recórrer a cupons o elements per l’estil. És dir, inventant una moneda d’ús intern.

El diner no només és una mercaderia patró d’intercanvis sinó també una unitat de mesura del valor assignat als productes i serveis per part dels seus compradors o usuaris potencials. Si els compradors potencials assignen, per exemple, un valor triple a un parell de sabates que a un cistell de vímet, per

comprar un parell de sabates haurem de donar tres vegades més d’unitats monetàries que per comprar un cistell de vímet. I aquesta funció del diner com a vehicle d’informació és un element clau en l’organització de les activitats humanes.

Ara bé, els diferents sistemes monetaris desenvolupats al llarg de la història han presentat problemes diversos. El primer és que la humanitat encara no ha trobat una unitat d’intercanvi fiable i consistent. Així com hem definit patrons de longitud, massa i temps invariables i consistents –el metre, el quilo i el segon– no hem estat capaços de definir una unitat monetària estable i digna de confiança que serveixi de mercaderia patró en els intercanvis, d’unitat de mesura del valor i de dipòsit de valor estable.

En efecte, històricament s’han fet servir com patró d’intercanvis tota mena de mercaderies, des de metalls com el coure, el ferro, l’or i la plata, fins a la sal –de la qual prové salari– o les fulles de tabac. Cap no ha complert prou satisfactòriament el seu paper. O no ho ha fet durant un període de temps prou llarg. Sempre han acabat essent objecte de manipulacions fraudulentas per part dels individus i els governs. La manipulació a vegades era discreta i clandestina, consistent a llimar les monedes, però sovint oficial i descarada, fonent-les i adulterant els aliatges, rebaixant la seva llei. Així, la moneda d’or cada vegada contenia menys or i més coure, i la de plata menys plata i més estany, sense variar el seu valor nominal. La història del diner és la història de la seva manipulació.

Aquestes manipulacions ens porten directament al tema de la creació del diner. O, dit en altres paraules, de la quantitat de diner en circulació en un sistema econòmic i dels factors que la determinen. I aquesta qüestió es va complicar amb l’aparició del paper moneda. La gent va descobrir aviat que era més còmode utilitzar els rebuts expedits pels bancs, contra els dipòsits de monedes d’or i plata, que anar transportant els metalls corresponents. En efecte, els bitllets de banc pesaven menys, eren més divisibles i prou acceptables. En principi no hi havia problema: el bancs creaven diner en forma de paper moneda, però aquest estava recolzat per les monedes d’or i plata en dipòsit.

En aquest punt cal introduir una diferència clau entre dos tipus de contracte de dipòsit: el dipòsit a la vista i el dipòsit a termini. El primer ha d'estar en tot moment a disposició del client que el vulgui retirar, no merita interessos i el banc té dret a percebre una remuneració per la seva funció de guarda i custòdia, comptabilització i gestió de cobraments i pagaments a l'ordre. El segon té la categoria jurídica d'un préstec de numerari que el client fa al banc, durant un termini determinat, amb l'objecte que el banc l'inverteixi i n'obtingui uns guanys, part dels quals el banc cedirà a l'estalviador com a compensació del sacrifici que aquest va fer en renunciar a la satisfacció immediata de certes necessitats o desitjos i demorar-la en el temps. Així el banc fa una funció d'intermediació entre uns estalviadors que no saben com fer rendir els seus estalvis i uns emprenedors que necessiten un capital per a explotar una idea que creuen que els permetrà obtenir uns guanys i tornar el principal més els interessos. Fins aquí seguim bé. Molt bé, perquè l'estalvi és la condició necessària per produir béns de capital. Per produir un bé de capital convé renunciar a certa quantitat de béns de consum, és a dir, consumir per sota del nivell potencial de consum. Així es genera un estalvi que es pot invertir en capital físic: una màquina, un immoble, una instal·lació.

Una de les diferències entre el països rics i els pobres radica, precisament, en el fet que els primers tenen més béns de capital en forma d'immobles, màquines i eines que els permeten augmentar la seva productivitat. Com que els béns de capital es deprecien, sigui per desgast i envelliment o per obsolescència tècnica, han de ser substituïts, la qual cosa requereix una creació de capital, i conseqüentment d'estalvi, continuada.

Doncs, on és el problema? El problema es genera degut a la corrupció del concepte jurídic de dipòsit a la vista. Des de Roma fins als nostres dies la història és recurrent: els bancs comencen respectant els dipòsits a la vista, mantenint un coeficient de caixa del 100%, diferenciant-los clarament dels préstecs o dipòsits a termini fix i acaben, amb la complicitat interessada dels governs, violant els contractes i concedint crèdits a tercers recolzats en els dipòsits

a la vista. És a dir, creant diners del no res. Si el coeficient de reserva és del 10%, vol dir que si un client fa un dipòsit a la vista de 1.000 euros, el banc en pot prestar 900, que constituïran un dipòsit en el mateix banc o en un altre, en tot cas en el sistema bancari, del qual se'n podran prestar 810 i així successivament fins que els 1.000 euros s'hauran convertit en 10.000. Se n'hauran creat 9.000 del no res. El mecanisme de la reserva fraccionària és, en realitat, la benedicció governamental d'un frau que té unes conseqüències nefastes per a l'economia i la societat: recessions cícliques i fallides bancàries. Aquest procés de multiplicació de diners per part del sistema bancari requereix que es facin préstecs, és a dir que l'extraordinària expansió creditícia es basi en l'expansió de l'endeutament públic i/o privat.

Qui controla actualment aquest mecanisme de creació de diners, la quantitat de diners en circulació? El mercat? El volum de béns i serveis produïts per una economia? No, en absolut! Ho controlen els bancs centrals, que van ser creats a instàncies dels propis banquers privats que desitjaven que el legislador els posés una xarxa de seguretat que els protegís de les seves actuacions temeràries. Els bancs centrals planifiquen l'oferta i el cost del diner. Per tant, el diner ja no està associat a cap valor real, és diner fiduciari. Se'n pot crear tant com se'n vulgui i, en conseqüència, el seu valor adquisitiu disminueix contínuament. Només cal seguir les gràfiques de pèrdua de valor adquisitiu de les distintes monedes durant els últims cent anys.

La Constitució dels EUA concedia al Congrés el poder d'encunyar moneda, però en el primer Congrés, i amb l'oposició d'alguns congressistes, aquesta prerrogativa es va cedir per vint anys (1791-1811) al First Bank of the United States, que feia les funcions de banc central emissor. En 1835 el president dels EUA, Andrew Jackson, va tancar el Second Bank of the United States, creat el 1816, al·legant que exercia massa control sobre els membres del Congrés i que només servia per fer més rics els rics. Va deixar escrit: "Els temeraris esforços que ha fet (referint-se al banc) per controlar el govern són premonicions del futur que espera al poble americà si són enganyats per perpetuar aquesta institució o establir-ne una

altra com aquesta.” Malgrat tot, el 1913 es va crear la Reserva Federal. Un dòlar de 1913 equivalia, en poder adquisitiu, a 28,33 dòlars del 2010. Una pèrdua de valor adquisitiu notable amb l'excusa, sempre, d'incentivar el creixement econòmic. I no parlem de la pesseta i altres divises que han evolucionat molt pitjor. Recordem només els sopars de duro, amb cafè, copa i puro, dels nostres avis.

Aquestes expansions creditícies, no basades en l'estalvi real, creen uns booms econòmics artificials que acaben, inexorablement, en una tremenda i indiscriminada contracció del crèdit que provoca

“Hi ha dues formes de conquerir i esclavitzar una nació: una és amb l'espasa i l'altra amb el deute.”

la fallida, fins i tot, de moltes empreses viables. En el món occidental hem tingut més de 15 anys d'una gran expansió del crèdit que, lògicament, s'ha traduït en una gran expansió del deute públic i privat. Els bancs centrals han fixat tipus d'interès inferiors a la taxa d'inflació, per tant negatius, i uns coeficients de caixa ridículament baixos.

L'expansió artificial del crèdit sempre acaba amb una contracció del mateix, igual com després d'una borratxera ve la ressaca. La conxorxa banquers-polítics és letal per a l'economia, la societat en general i per als mateixos bancs. Per què? Perquè l'excés d'oferta de crèdit, a tipus d'interès inferiors a la inflació, incrementa la velocitat de circulació del diner, fa pujar les cotitzacions de les obligacions i les accions en borsa, el preu dels immobles creix exponencialment, augmenta també el preu de les primeres matèries i, en general, es creen expectatives de creixement ininterromput dels beneficis empresarials. En conseqüència, els empresaris inverteixen en projectes que no escometrien si els interessos no fossin artificialment baixos, compren empreses a crèdit, pagant-ne quantitats exagerades. Per altra banda, els

consumidors deixen d'estalviar i s'endeuten per consumir més. El creixement momentani del consum i la inversió fa créixer el PIB i els ingressos fiscals de l'Administració pública, de manera que aquesta pot augmentar el nombre i la retribució dels funcionaris, concedir tota mena de subvencions i invertir en aeroports fantasmes i altres obres públiques que no suporten el més mínim criteri de rendibilitat. En resum: l'oferta de diner barat es tradueix en un increment desbocat del deute públic i privat.

Aleshores, els projectes inviàbles, siguin del sector públic o privat, no generen els recursos necessaris per retornar els crèdits. Sovint ni tan sols es poden pagar els interessos. Moltes empreses, que s'havien embarcat en aquests projectes temeraris, han d'acomiarar el personal que havien assignat als projectes que han fet fallida. L'activitat econòmica comença a decreixer, cau el consum i la inversió, augmenta la morositat, cau la recaptació d'impostos, augmenta el dèficit públic, els bancs comencen a restringir crèdits, això crea noves dificultats a les empreses. En fi: s'inicia un cercle viciós en el qual la disminució d'una variable provoca la disminució d'altres que, al seu torn, alimenten la disminució de la primera.

Quin és el motor d'aquest mecanisme nefast d'expansió i contracció? La cobdícia humana i la complicitat interessada dels governs amb els bancs. Què hi guanyen o hi creuen guanyar uns i altres?

Els bancs, a part de que els seus directius cobrin més comissions i bons gràcies a l'expansió creditícia, pretenen obtenir béns reals a canvi de prestar diners virtuals. Això és el que s'està esdevenint amb les hipoteques fallides atorgades a la compra d'habitatges. Un banc, per exemple, concedeix un préstec hipotecari a retornar en 30 anys a un client que desitja comprar un habitatge. Una agència, filial del banc, taxa alegrement, extrapolant la corba d'increment de preus, el valor de l'immoble en 600.000 €. Al cap d'uns mesos, quan el deutor ha amortitzat posem, per exemple, 600.000 €, perd la feina i no pot seguir pagant les quotes. El banc sol·licita al jutjat l'embargament de l'immoble. El jutjat el posa a subhasta i el banc se l'adjudica per 360.000 €. El banc ha canviat diner virtual, creat del no res, per

un bé real: un habitatge, que potser no val ni els 360.000 €, però és un actiu real. El deutor es queda al carrer i continua devent més de 180.000 € (en els 60.000 hi havia interessos, possiblement li carregaran costos judicials, etc).

Si es produeixen moltes hipoteques fallides i els bancs no poden vendre el seu estoc d'habitatges, s'han de sanejar el balanços dels bancs. Com? Pagant entre tots, sigui mitjançant els impostos o

“L’oferta de diner barat es tradueix en un increment desbocat del deute públic i privat.”

mitjançant la creació de més euros del no res per part del BCE, cosa que fa caure el poder adquisitiu dels euros que tots tenim. És una mena d'impost encobert. Ah! I per garantir millor que funcionarà el rescat, cal que els bancs es fusionin fins a assolir la dimensió de “too big to default”. Quan més grans siguin, més unanimitat hi haurà a salvar-los, atesa la magnitud de la catàstrofe social que es produiria en cas de no fer-ho. És bonic, no?

Què hi guanyen els governs? Finançament. El Second Bank of the United States es creà per finançar una guerra. Als governs els atreu participar en el procés de multiplicació dels diners per part dels bancs que hem esmentat abans. Per això van autoritzar el sistema de reserva fraccionària que és una violació del contracte de dipòsit a la vista. Els governs sempre han tingut la temptació de manipular el diner, d'alterar les unitats del sistema monetari, perquè això els acostuma a rendir popularitat i vots, gràcies a la ignorància sobre la naturalesa del diner, la seva creació i circulació que esmentàvem al principi.

A ningú se li acudiria pensar que si amida la seva llar amb un metre de vuitanta centímetres aquesta esdevindrà més gran. O que si un governant decreta que els minuts tindran trenta segons la nostra

esperança de vida es doblaria realment. En canvi, la història ens ensenya que s'han fet manipulacions anàlogues amb els diners i ens ho han venut –i ho hem comprat– com estímuls a l'economia. Sembla que la gent entén molt millor la naturalesa d'una unitat de longitud, de pes o de temps, que la d'una unitat monetària.

La sortida lògica de la recessió s'hauria de basar a corregir les errades comeses en la fase expansiva. O sigui, en el sector privat: abandonar els projectes inviàbles, resignar-se a guanyar menys per hora treballada a fi de millorar la competitivitat, consumir menys i estalviar més per anar reduint els deutes i generar capital que permeti invertir en projectes viàbles, creant llocs de treball estables i competitius. En el sector públic, simplificant i modernitzant l'administració pública, reduint el nombre i retribució dels funcionaris, revisant el sistema de subvencions, aplicant criteris rigorosos de rendibilitat a les inversions públiques, eliminant barreres als emprenedors, flexibilitzant el mercats financer, laboral i de béns i serveis. En resum: sacrificar-se i esmolar l'enginy, la iniciativa i la laboriositat. Serà possible? Quin és el perill? Al meu entendre, seguir el camí que ens ha portat on som. Ja hi ha moltes veus a favor de fer créixer l'activitat econòmica mitjançant una política fiscal expansiva. Que el BCE monetaritzï el dèficit posant paper a les seves impremtes i emeten paperets amb números i figures de colors. Que el crèdit flueixi altra vegada, que l'Estat contracti treballadors per fer clots i tapar-los, i així l'economia tornarà a créixer, i tots continuarem feliços i contents... fins a la propera crisi, que serà més greu. Això sí, hauré pagat els deutes entre tots, els que s'han beneficiat de l'expansió creditícia i els que l'han patit, com el que és al carrer i deu al banc més de 180.00 €.

En efecte, ara gairebé tothom demana que torni a fluir el crèdit. En canvi, poca gent parla de reformar a fons el sistema financer, d'acabar amb el mecanisme de reserva fraccionada, de dissoldre els bancs centrals i de tornar a uns patrons monetaris estables i consistents. El problema és que la causa de tot aquest desgavell és l'existència d'unes teories macroeconòmiques que no funcionen, però que

s'han instaurat com a ortodoxes i han servit de coartada a governs i bancs per intentar tenir la població atemorida i esclavitzada pel deute. Retornem a les paraules de John Adams que citava al principi. Però la crítica del keynesianisme i del monetarisme seria tema per a uns quants articles. Tampoc seria gaire original perquè els economistes de l'anomenada escola austríaca ja l'han fet magistralment.

LA REVISTA RELLEU
— RECOMANA —

RELLEU/DOSSIERS

TEMES QUE INTERESSEN AVUI

El dossier *Canvi climàtic: fe, ciència i ficció* fa una anàlisi de l'estat actual del debat, reflectint els diferents punts de vista i examinant els respectius arguments. El seu missatge és inequívoc: entremig de tanta confusió, ha sorgit la necessitat de discernir entre allò que és ciència del que és una simple alteració interessada de la realitat.

C/Aragó 287 3r 2a B 08009 Barcelona
Tel.: 93 488 09 00 Fax: 93 215 87 68

EL SENTIT DE L'ESTALVI

JOSEP DE NADAL

Enginyer Químic i Empresari

Els excessos i frivolitat
en el consum i en l'endeutament
s'han d'erradicar de la conducta de
les persones, de les famílies, de les
empreses, de les entitats
financeres, de les institucions
i del mateix Estat.

DEFINICIONS I ANTECEDENTS

El verb ‘estalviar’, segons el diccionari, significa deixar de despendre diners o guardar-los com a previsió de necessitats futures o preservar els pocs que es tenen o salvar els que encara queden o evitar consumir més del necessari o, simplement, reservar una part de la despesa ordinària per a més tard.

Estalviar, emperò, no és fàcil; de vegades, per culpa de manca d’ingressos suficients, d’altres per pura deixadesa i, molt sovint, per causes desconegudes. “Qui no estalvia la llenya i l’aigua, no estalvia lo altre gaire”, diuen a Olot, i a Rubí, en canvi, afirmen taxativament que “només se té lo que s’estalvia”.

Però la virtuosa i prudent acció d’estalviar pot esdevenir, també segons la saviesa popular, vici i conducta malaltissa o, el que és pitjor, costum sense sentit (estalvia el mesquí i no sap per a qui) o pràctica absurda (els estalvis es mengen les tovalles).

El substantiu ‘estalvi’ designa el producte resultant de l’acció d’estalviar i els ‘estalvis’ –en plural– el conjunt de petites unitats estalviades; per exemple, un bon grapat de petites monedes d’or i plata guardades dins una bosseta de pell constitueix un bon racó: “Aquí teniu, senyora, tots els meus estalvis; què més voleu?”

El mots ‘estalviar’ i ‘estalvi’ tenen –com era d’esperar coneixent els lingüistes– un origen incert. Semblen provenir tots dos tant del llatí vulgar *estalbeare*, que significava protecció o lloc protegit, com del basc antic *estable*, que feia relació al concepte de defensa.

L’estalvi és la diferència entre l’ingrés disponible i el consum efectuat per una persona, una comunitat o qualsevol ens o institució. O –dit de forma menys prosaica, però no gaire més poètica– l’estalvi és la part de renda que no es destina al consum.

Es podria aprofundir molt més sobre aquest concepte diferenciant entre l’estalvi privat i l’estalvi públic. En el primer cas, estariem parlant de l’estalvi realitzat per empreses i institucions que no pertanyen a l’Estat (per exemple, una família monoparental); en el segon cas, en canvi, estariem tractant de l’estalvi que realitza el mateix Estat, que, com es ben sabut, rep molts ingressos caiguts del cel, prin-

cipalment en forma d’impostos, i a continuació se’ls gasta equitativament entre tots els seus súbdits, en sanitat, infraestructures, exèrcit, educació i altres entreteniments i jocs malabars.

Quan es diu que l’Estat estalvia, es vol dir que els seus ingressos són més grans que les seves despeses i, per tant, té superàvit fiscal; en canvi, quan les despeses són superiors als ingressos, es diu que l’Estat té dèficit fiscal i, per tant, es veu obligat a endeutar-se, ajustar despeses i escanyar als seus administrats.

Fetes aquestes definicions inicials, convé ràpidament recordar el que pensaven els nostres avantpassats –recents i no tan recents– respecte a l’estalvi i a la bondat –o no– de la seva pràctica quotidiana.

L’estalvi –deia el jurista i polític Santiago Massó, primer secretari del patronat de la Caixa de Girona, l’any 1909, ara fa mes de cent anys, en ocasió de la inauguració de la primera oficina a Girona– ens porta un element de perfecció i de progrés individual. Aquesta virtut –perquè l’estalvi és una virtut– condiciona la nostra economia, però també la nostra llibertat; intenta fer-nos amos de nosaltres mateixos, ens porta fins al nostre complet domini, a aquell ‘self-control’ dels anglesos, que representa el sùmmum de la perfecció de la voluntat.

Per als nostres avantpassats, estalviar era una pràctica virtuosa que podia exercitar lliurement qualsevol ciutadà que gaudís d’algun ingrés, per petit que fos. Guanyar diners i estalviar –en la mesura que fos possible– eren termes inseparables.

Aquest punt de vista és encara vàlid? Es manté la contenció de la despesa com un valor? El tripijoc permanent entre l’economia real i l’econòmica financera permet avui en dia mantenir viu aquest valor?

Intentarem tot seguit formular alguns punts de reflexió que ens permetin resituar-nos mentalment i redreçar la nostra conducta econòmica individual i social.

LA SITUACIÓ AVUI EN DIA

En temps complexos i difícils com els actuals, submergits fins al coll en una dura crisi econòmica de la qual no s’albira clarament el seu final, pot sem-

blar una extravagància parlar de l'estalvi quan hi ha tanta gent –molta més de la l'habitual– que no només no pot estalviar res sinó que no té recursos suficients per cobrir les necessitats bàsiques.

El primer objectiu de qualsevol estratègia política en aquests moments ha de ser, evidentment, la prioritització de mesures i l'aplicació urgent dels recursos necessaris per sortir de la crisi. És necessari, per tant, arbitrar mesures immediates per pal·liar la misèria i desesperació de molta gent; i, en paral·lel, facilitar el ràpid creixement econòmic, un creixement que ha de ser obligatòriament equilibrat, sostenible i competitiu. Això significa esforç i renúncia en favor d'un futur esperançador de treball i benestar social que no permeti l'existència de persones excloses de la societat.

Una de les coses que més sorprèn de la situació d'actual és que vam entrar en situació crítica de sobte, després d'un llarg període de creixement econòmic. Durant els anys de vaques grasses, no només no estalviàvem, sinó que, esperonats pel frenesí consumista i els encanteris bancaris, ens endeutàvem compulsivament per sobre de les nostres possibilitats. Les entitats financeres –bancs i caixes– instigaven els seus enlluernats clients al màxim endeutament possible, perquè veien la possibilitat de fer participar a tothom de la felicitat universal.

Els consumidors –ignorants financers i desenfrenats consumidors – érem incapaços de fer la mínima anàlisi objectiva d'aquella realitat enlluernadora que passava per davant nostre com una cavalcada dels Reis d'Orient i molta gent va caure innocentment al parany.

Contràriament al que feien els nostres antics parents en períodes de bonança econòmica, que com més guanyaven més estalviaven, ara la gent gastava pels descosits i s'endeutava estúpida, per sobre de les seves possibilitats i sobretot molt per sobre de les seves necessitats.

I l'any 2007 va arribar la crisi i, amb la crisi, els nervis; i amb els nervis la por i la passió per l'estalvi, per part evidentment de les classes benestant i de feina estable. La taxa d'estalvi al nostre país va començar a créixer. Si en el període 2000-2007 la mitjana de la taxa estava per sota del 12%, molt inferior a la mitjana europea, entre el 2007 i el 2009

va passar, segons l'informe mensual núm. 344 de La Caixa, corresponent al mes de març del 2011, de l'11% al 18% de la renda disponible i es va situar per sobre d'altres països europeus tradicionalment més estalviadors. Avui, emperò, ja es situa en el 14%, el que demostra que s'ha donat, en un curt període de temps, una forta volatilitat de la taxa d'estalvis.

És més que probable que la disminució actual de la taxa d'estalvi estigui relacionada amb el fort im-

“L'acumulació de diners en mans d'uns pocs és la gran xacra del nostre temps. De tots els temps, probablement.”

pacte de la recessió en les llars i en el greu deteriorament de l'ocupació, però potser també existeixen factors més profunds, específicament espanyols, que expliquen el sorprenent comportament en comparació amb altres països, actualment també en recessió; factors que probablement estan vinculats a les característiques singulars dels tradicionals actius de les famílies espanyoles, centrats fonamentalment en els darrers 10 anys en béns immobles i no només en primeres vivendes, sinó també en segones residències. La suma d'aquests tipus d'actius ha arribat a representar més del 80% dels béns familiars, el 20% del quals són precisament segones residències. La conseqüència més greu és que s'ha reduït l'estalvi en actius financers i ha situat, en el període 2000-2007, la mitjana de la taxa d'estalvi per sota del 12%, considerablement inferior a la mitjana europea en el mateix període.

Aquesta desmesurada exposició al “totxo” ha provocat que els estalvis en actius no puguin, per excés d'oferta, convertir-se en diner líquid sense perdre una part molt important del seu valor. La caiguda del preu dels habitatges ha representat una forta reducció de la riquesa de les famílies, que

s'han vist obligades a reduir el seu consum, alen- tint així, encara més, la imprescindible recupera- ció econòmica. Estem davant un bucle, d'un petit i monstruós peix que es veu obligat a menjar-se una cua colossal. La necessitat de reconstruir actius fi- nancers explicaria el pànic actual de les famílies espanyoles i la substitució radical de la pràctica del consum per la de l'estalvi.

L'ESTALVI ÉS NECESSARI EN LA SEVA JUSTA MESURA

La nostra generació –de postguerra, franquisme i transició– ha transitat per aquest país escoltant en- cara els ecos de les paraules dels nostres avantpassats (pares i avis), sense poder oblidar, emperò, les imat- ges de brutalitat i barbàrie comeses dins i fora dels nostres territoris durant el segle XX. Sembla com si aquests fets haguessin d'haver conformat una gene- ració amb caràcter seriós, fort, sòlid, ben impregnat dels valors de la prudència, la responsabilitat, la pre- visió, l'estalvi, etc., però, en canvi ha estat ella jus- tament la que ha bastit frívolament aquest desgavell tan fantàstic, irresponsable i espantós.

I sembla que encara no s'ha acabat, perquè hi ha veus, suposadament expertes, que alerten que si tots els que poden optar entre una actitud i una altre es decanten en bloc –ja sigui per covardia o per egois- me– a estalviar frenèticament i compulsivament, el consum caurrà en picat i farà molt més difícil la vida de cada dia de molta gent i molt més lenta la sortida de la recessió.

L'estalvi és una acció individual i socialment po- sitiva. Els nostres avis i àvies ho tenien ben clar: l'es- talvi és una virtut que apel·la individualment a cada persona; i l'estalvi col·lectiu és la suma coincident de mil objectius assenyats i prudents, escollits lliu- rement i individualment per un munt de persones guiades per un determinat sentit de la vida.

Recuperar aquest sentit faria tornar a un estal- vi i a una utilització d'aquest tresor d'una manera responsable i solidària, que, aplicat a les veritables necessitats de l'economia real, permetria sortir rà- pidament de la crisi i definir serenament un estat

del benestar que incorpori explícitament en el seu disseny la seva sostenibilitat i la seva justícia social com a factors determinants.

Els excessos i frivolitat en el consum i en l'en- deutament, ja sigui per falta de contenció o per so- bredosi de vanitat, s'han d'eradicar de la conducta de les persones, de les famílies, de les empreses, de les entitats financeres, de les institucions i del ma- teix Estat. I també s'haurien d'eradicar els exces- sos en l'estalvi, ja siguin individuals o empresarials, perquè molt sovint són causa i efecte de la gasiveria, la mesquinesa, l'egoisme, la covardia i altres deriva- des dels famosos pecats capitals. L'acumulació de diners en mans d'uns pocs és la gran xacra del nos- tre temps. De tots els temps, probablement.

L'ESTALVI I LES VIRTUTS RELACIONADES

L'estalvi no és pròpiament una virtut. És més aviat una conseqüència de posar en pràctica virtuts tradi- cionals, ja siguin morals, religioses o cíviques. Ja hem dit que estalviar consisteix, simplement, a no desti- nar a les necessitats i desitjos immediats més que una part dels ingressos disponibles, destinant la resta a crear riquesa, treball i seguretat al seu voltant.

L'estalvi és un instrument real de progrés social i de béns materials, perquè constitueix l'únic ori- gen del capital i, per més activa i eficaç que sigui la indústria, la riquesa que ella pugui crear romandrà estancada i sense créixer si els seus productes es consumeixen a mesura que es vagin produint. D'ací la gran importància de tot allò que estimuli l'estalvi i recondueixi els diners i el crèdit cap al flux natu- ral i vital de la indústria, el comerç, l'agricultura, el sector serveis i qualsevol altra activitat productiva.

I en l'àmbit familiar, l'estalvi exigeix a tot aquell que, d'una manera o altra, té responsabilitats totals o compartides, grans o petites, directes o delegades en la bona marxa de l'economia de la família, una gestió atenta i acurada dels ingressos, els recursos i les despeses.

Els estalvis familiars han de ser administrats amb prudència i intel·ligència, amb diligència i res- ponsabilitat, i amb humilitat, demanant ajuda i as-

“Estalviar consisteix, simplement, a no destinar a les necessitats i desitjos immediats més que una part dels ingressos disponibles, destinant la resta a crear riquesa, treball i seguretat al seu voltant.”

essorament a experts de confiança i procurant, en tot moment, proporcionar una bona educació econòmicofinancera i monetària als fills.

Cal gestionar els estalvis de forma segura i d'acord amb principis ètics, encara que sigui renunciant a probables i fantàstiques rendibilitats; sense gasiveria ni ostentació i compartint amb tots els membres de la unitat familiar les decisions cabdals.

La gestió dels estalvis ha d'anar sempre encaminada a salvaguardar el benestar i la seguretat del grup i de la pròpia comunitat tractant preferentment de crear riquesa mitjançant accions oportunes i evitant en tot moment el malbaratament dels recursos existents i les actituds errònies.

Els diners –encara que sembli una broma, no ho és– són només un mitjà, una eina, per fer coses, per aportar vida amb sentit. I, evidentment, no tot és vàlid per obtenir resultats econòmics.

L'ESTALVI, MATÈRIA PRIMERA DEL CREIXEMENT ECONÒMIC DELS PAÏSOS.

La crisi actual és més que una crisi; és, probablement, el final d'un model socioeconòmic i l'inici d'un altre. Per tant, s'haurà de tornar a redefinir, amb intel·ligència i ètica, noves idees i nous conceptes; entre d'altres, el concepte d'estat del benestar i potser també el concepte d'usura.

El deute de l'Estat, a causa del desequilibri entre ingressos i despeses, només pot eliminar-se –o eixugar-se parcialment– impulsant un creixement sostenible de l'economia i, simultàniament, controlant a fons les despeses per tal de suprimir o rectificar tot allò que hi ha de superflu, improductiu, insostenible o injust.

El creixement i la sostenibilitat desitjats només s'aconseguiran mitjançant inversions que permetin augmentar l'eficiència productiva, liderar nous desenvolupaments i ser competitius en el mercat globalitzat. D'ací la importància de l'estalvi com a base fonamental per fer les inversions necessàries:

“El creixement és l'únic element que garanteix establement la disminució del deute públic. Els projectes de creixement econòmic, en aquest moment

específic, s'han de fundar en el suport real i competitiu del treball, gràcies a la utilització òptima dels recursos disponibles a cada país. El reforçament de l'ocupació es fonamenta en la consolidació de la producció interna, que també ha de ser competitiva per no penalitzar als consumidors amb mesures proteccionistes. Per assolir aquest objectiu, calen recursos per a les inversions i per finançar un creixement més agressiu. Aquests recursos estan disponibles i són els estalvis, que cal protegir i valorar, encaminar-los a projectes que reforcin les economies nacionals, l'ocupació i que, en conseqüència, valorin l'estalvi mateix.”

Qui diu això és Ettore Gotti Tedeschi, president del IOR (Banc del Vaticà) en un article publicat el 11 de setembre del 2011 a *L'Osservatore Romano* i que creiem pertinent citar *in extenso* aquí atesa la seva rellevància.

“Però l'estalvi –continua Gotti Tedeschi– sembla que avui es contempla com un dels molts recursos a emprar per resoldre problemes contingents amb una òptica de curt abast. En canvi, no es tracta d'un recurs com els altres. No és fàcilment reproducible; més encara, en certa forma és com el petroli: les reserves s'estan esgotant. Per tant, s'ha d'utilitzar amb prudència, limitant el seu malbaratament. A diferència del que succeeix en el sector energètic, l'estalvi no pot comptar amb fonts alternatives. Així que s'ha de deixar de considerar-lo com una llimona per espremer; al contrari, s'ha d'estimar com un bé per a sostenir i valorar.

Actualment l'estalvi és blanc d'una forta imposició sobre les rendes que el produeixen i és objecte d'ulteriors detraccions fiscals quan s'inverteix i quan creen renda. És grava ocultament també quan la seva remuneració no cobreix tan sols la taxa d'inflació i s'arrisca quan, a la recerca del rendiment a qualsevol preu, es dirigeix a inversions perilloses. Però l'estalvi corre el major risc –el d'extinció– quan es dirigeix al suport del consum; és a dir, quan el poder adquisitiu es transforma en deure d'adquisició (només a Itàlia, en els darrers vint anys, la taxa d'estalvi sobre les rendes produïdes ha caigut del 27 al 5 per cent).

Per tant l'estalvi –acaba el President del IOR–

constitueix una matèria primera preciosa i representa un avantatge competitiu que cal utilitzar el millor possible. S'ha d'emprar per afavorir desenvolupament, creixement i ocupació. No s'ha de considerar com a garantia onerosa dels deutes contrets pels Estats, sinó com a garantia de l'autonomia i independència de la família que l'ha format. Aquesta mateixa família que, tenint fills i educant-los, crea valor per a la societat produint també inversions i consums. La família és, al final, el primer motor del creixement econòmic veritable i estable. Que absorbirà el deute i estabilitzarà els mercats.”

Fomentar i practicar l'estalvi a costa del consum és tractar de solucionar el problema de forma errònia, perquè això no facilitarà mai la inversió en

canviat i ha canviat també la nostra situació i el nostre horitzó, on tot just s'albira, entre boires, la silueta d'un nou model de societat del benestar.

Vull insistir en el fet incontestable que l'acció prioritària en el moments actual és l'atur i l'exclusió social. Així, doncs, és necessari arbitrar urgentment mesures intel·ligents amb efectes a curt termini i no només a curt termini.

Els que encara poden estalviar –que són molts– haurien de destinar part dels seus ingressos a ajudar els altres a sortir del forat en què han caigut, ja sigui a través d'entitats oficials, de fundacions beneficoprivades, entitats cíviques i altres iniciatives de caràcter comunitari, sense oblidar mai la impressionant xarxa assistencial per a persones desvalgudes i necessitades

“La recuperació de la virtuosa actitud d'estalviar passa indefectiblement per l'educació i la formació.”

actius, que són els que poden fer possible el creixement, potser no de forma immediata, però sí a mitjà i a llarg termini, i molt probablement de forma sòlida i sostenible.

La economia productiva, que rebrà aquests estalvis en forma de crèdit, els podrà retornar en el seu moment, perquè els invertirà en eines productives i/o equipaments, i elaboraran productes o serveis que, venent-los després, produiran finalment ingressos suficients per retornar el crèdit i quedar en paus.

Mentre això no passi i l'economia no creixi, el Deute Sobirà es veurà greument afectat pels despitats atacs dels depredadors financers que, com aus de carronya, no tindran escrúpols a aprofitar-se d'aquesta situació de debilitat.

CONCLUSIONS

A l'inici d'aquest article ens fèiem la pregunta sobre la validesa actual d'aquells principis que els nostres avantpassats aplicaven a l'estalvi i a la necessitat d'estalviar. Els principis, sens dubte, es mantenen encara vius. Les formes de fer-ho, en canvi, han

d'infinat d'institucions vinculades a l'Església, i que no està ni políticament i socialment prou reconeguda, a pesar de la important funció realitzada, no només ara, sinó al llarg dels anys i del segle.

Potser també l'Estat s'hauria de plantejar crear taxes especials, rigorosament controlades contra el frau ocult, per cobrir específicament aquestes necessitats de liquiditat per tal de fer moure les aigües estancades de l'economia.

Fet aquest preàmbul, toca potser parlar de l'educació. Durant el període inicial del desenvolupament i formació de les persones seria important introduir ben aviat una assignatura o activitat lúdica que expliqués l'estalvi i fomentés la seva pràctica quotidiana, juntament amb altres virtuts morals o cíviques relacionades.

I potenciar –potser, des del parvulari– un cert nivell de formació economiofinancera entre els infants per disposar de criteris objectius sobre el risc de determinades inversions i despeses excepcionals. Fomentar entre els joves l'estalvi i el concepte de reinversió per afavorir la creació de riquesa i el flux de diners cap a allò realment productiu i fer-ho a traves de productes financers senzills, fàcilment

comprensibles, i amb els seus riscos i les seves garanties ben explicitats.

Les empreses haurien d'estar afavorides a través de mesures d'incentivació fiscal, que permetin nivells d'estalvi més enllà de les amortitzacions i que permetessin recapitalitzar-se i deixar de dependre d'endeutaments insuportables.

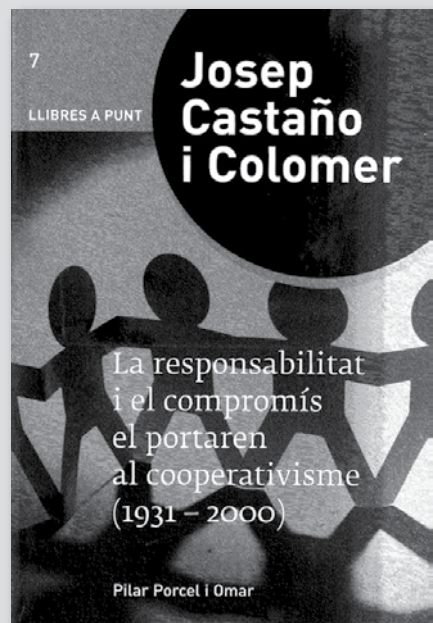
Les institucions financeres, per la seva banda, haurien de recuperar de forma inequívoca la seva raó d'ésser: captar diners de l'estalvi privat, remunerar-lo correctament i prestar-lo prioritàriament, encara que no exclusivament, a aquelles entitats que siguin capaces de fer créixer l'economia.

La recuperació de la virtuosa actitud d'estalviar passa indefectiblement per l'educació i la formació, i ha de ser fomentada i practicada dins la constel·lació familiar, i sustentada per les legislacions vigents.

LA REVISTA RELLEU

— RECOMANA —

JOSEP CASTAÑO I COLOMER

Pilar Porcel i Omar

LLIBRES A PUNT

Josep Castaño i Colomer (1931-2000) ha estat una d'aquelles persones que amb esforç i tenacitat han fet una tasca silenciosa però eficaç. Una d'aquelles persones que han viscut una vida plena al servei dels altres. Una vida que val la pena de conèixer perquè Catalunya ha tirat endavant gràcies a persones com ell.

BARCELONA, CAPITAL COMERCIAL D'EUROPA ...SI ENS DEIXEN

RAMON TREMOSA

Economista i Eurodiputat

L'any 2011 tot el que va anar
bé a l'economia catalana va provenir
del seu lligam econòmic amb
Europa i la resta del món.

TRÀFIC AEROPORTUARI, EL MILLOR TERMÒMETRE
DE L'ACTIVITAT ECONÒMICA

Una molt bona notícia que l'any 2011 ha deixat a Catalunya fa referència a l'aeroport de Barcelona, que l'any passat va batre el rècord de tràfic de passatgers amb quasi 35 milions de persones (18% d'increment en relació a l'any anterior). Els aeroports són uns indicadors econòmics de primera magnitud que registren i sintetitzen amb gran precisió, gairebé en temps real, el moment del cicle econòmic. Així, si bé a la tardor del 2008 l'aeroport de Barcelona ja va patir una forta caiguda de tràfic, ja a finals de 2009 va començar a mostrar una tendència molt clara de recuperació que ha culminat amb aquest resultat rècord l'any passat.

De fet, l'aeroport de Barcelona sintetitza de manera clara la vinculació creixent de l'economia catalana amb el cicle econòmic europeu, molt més important a Catalunya que en altres territoris de l'Estat. L'any 2011 tot el que va anar bé a l'economia catalana (exportacions, fires i congressos, sanitat privada, turisme...) va provenir del seu lligam econòmic amb Europa i la resta del món, atès que el mercat espanyol ha estat i estarà encara molts anys ensorrat: el necessari desendeutament públic i privat farà que la capacitat de consum i d'inversió espanyols estiguin molts anys sota mínims. En aquest sentit, ni el tancament d'Spanair, que tenia la seva base operativa a Barcelona, ha estroncat aquesta tendència a l'alça: tot i suspendre desenes de milers de vols programats, al febrer de 2012 el tràfic al Prat va créixer un 0,5%, mentre a Madrid-Barajas disminuïa un 8%.

Tot i que una bona part de l'increment de tràfic de l'aeroport de Barcelona l'han protagonitzat companyies de baix cost, els vols internacionals i intercontinentals de la capital catalana han tornat a créixer al 2011 a un ritme superior al 10%. En aquest context, per a mi és especialment important la ruta que explota Star Alliance, la connexió Singapur-Barcelona-Sao Paulo: ara que el comerç mundial (i per tant la generació de riquesa) baixa de latitud, aquesta ruta que connecta les dues grans ciutats emergents d'Àsia i de Sud-Amèrica amb la

capital catalana posa sobre la taula el potencial que a fora veuen a la nostra ciutat.

L'EUROPA COMERCIAL, MASSA AMAGADA
PER L'EUROPA POLÍTICA I FINANCERA

Fa poc vaig sopar a Estrasburg amb un diputat liberal anglès de Birmingham, Phillip Benion, la ciutat considerada encara com la capital de la indústria manufacturera d'Anglaterra. Per bé que la indústria a Anglaterra ja no és el que era (en els darrers vint anys tots els governs britànics han apostat per Londres-capital-financera-global, encara que això suposés sacrificar la indústria), aquest diputat m'explicava que l'aeroport de Birmingham prioritza els vols amb altres ciutats comercials europees, per sobre de vols amb les capitals polítiques i financeres del continent.

Així, la direcció de l'aeroport de Birmingham, que és gestionat individualitzadament i amb una majoria en el consorci dels governs regional i local, prioritza en la concessió d'slots a les companyies aèries els vols amb ciutats comercials del continent europeu: Barcelona abans que Madrid, Milà abans que Roma, Munic abans que Frankfurt, Hamburg abans que Berlín, Rotterdam-La Haia abans que Amsterdam, Lió abans que París, Porto abans que Lisboa, Göteborg abans que Estocolm, Zurich abans que Ginebra,....

Tot parlant amb aquest diputat anglès vaig redescobrir l'Europa comercial, una Europa que la crisi financera (i també la crisi del deute sobirà) està posant de moda: al Parlament Europeu sento a dir en molts debats que com més indústria manufacturera tenia un país, millor ha resistit la crisi al 2008 i més ha crescut via exportacions industrials al 2009 i 2010. Fins i tot a França ara reconeixen la necessitat i els beneficis de la reindustrialització!

En aquesta Europa comercial, en aquesta xarxa de ciutats europees que no són ni capitals polítiques ni capitals financeres, Barcelona emergeix com una de les ciutats comercials europees més potents i ambiciosos. Com a català a mi em costa veure-la com una ciutat líder en aquesta categoria, potser perquè posem i remarquem molt els nostres dèficits i

limitacions en començar tota anàlisi. Però veient els seus quasi 35 milions de passatgers l'any passat (Birmingham en va moure tot just 10 milions), puc dir que molts estrangers perceben Barcelona com una ciutat líder, o si més no amb una clara vocació de lideratge europeu. Que Barcelona, per exemple, guanyés a París, Munic o Milà la celebració per sis anys del World Mobile Congress a fora és vist com un senyal de fortlesa i de lideratge de la capital catalana en el segle XXI. Què no seríem, si poguéssim competir en igualtat de condicions amb altres ciutats i regions europees, amb semblants recursos fiscals i governant des del territori les nostres infraestructures!

BARCELONA, CAPITAL DE LA VIOLÈNCIA ANTI-SISTEMA?

Hi ha, però, una amenaça a aquesta ciutat que sorprèn i atrau tants i tants europeus. Curiosament, enguany la fira de Barcelona ha celebrat dues grans fires, el World Mobile Congress a mitjans de febrer i Alimentària a primers d'abril. En la primera fira la vaga dels transports metropolitans i les manifestacions posteriors van enterbolir la imatge de la ciutat al món. La violència anti-sistema, però, va quedar superada el dia final de la segona fira esmentada: les imatges de la violència extrema van inundar les portades de molts dels principals diaris del món occidental. Barcelona és avui també la ciutat on més fàcilment són qüestionats alguns dels fonaments de la civilització occidental: seguretat, propietat...

Aquesta és una de les més letals herències del tripartit, un govern que va riure les gràcies i fins i tot tolerar l'expansió dels grups anti-sistema quan, curiosament, ni Barcelona és capital política d'un estat ni el Parlament de Catalunya té agència tributària, ni capacitats, ni competències reguladores i supervidores sobre el sistema financer ni sobre les entitats bancàries.

Res no allunya tant els catalans en el camí de la llibertat com quan sortim al món retratats al món com un govern regional incapaç de controlar, una vegada més, l'ordre als nostres carrers. En aquest sentit, podríem també malpensar si algú ha tingut

interès en mostrar un desgovern creixent a Catalunya: com és que aquests aldarulls tan violents no passen a Madrid, capital política i financera de l'estat i principal focus de la responsabilitat? Els fets, però, són evidents: quan un partit amb dependència de Madrid ha governat la Generalitat i l'ha deixat endeutada en uns nivells mai vistos, tot obrint la porta a una mot possible intervenció. De la mateixa manera, també podem preguntar-nos si aquesta laxitud en el control de la violència al carrer també ha facilitat obrir la porta a la policia espanyola per a que entrés a Barcelona, tal com hem vist en la darrera cimera del BCE.

CATALUNYA-ESPANYA, DIVORCI PER L'EURO?

Espanya va aconseguir entrar a l'euro al 1999 gràcies a què l'economia catalana estava ja força integrada en el cicle econòmic i industrial europeu. Als anys 90 Catalunya va saber impulsar, a nivell de tot l'estat, polítiques en favor de l'economia productiva i de la internacionalització, però la influència en la política econòmica i autonòmica dels catalans a Madrid s'ha esvaït al segle XXI amb els creixents pactes tàcits PP+PSOE (centralisme infraestructures, monopoli gestió impostos...).

La moneda única ha permès a l'economia catalana, en només 10 anys, exportar més als mercats europeus que al mercat espanyol. En aquest sentit, el corredor mediterrani europeïtzarà definitivament la nostra economia i, per tant, la desespanyolitzarà encara més. Així, a Catalunya només creixen des de 2009 les exportacions i totes les activitats lligades a la UE, el nord de la qual ha gaudit de 18 mesos de molt notable recuperació econòmica. El mercat espanyol, però, estarà molts anys ensorrat des del punt de vista de la capacitat de compra: aquest no es recuperarà mentre no es redueixi l'ingent deute privat i públic dels seus agents econòmics.

Ara la millora de la política monetària de l'euro passa per eliminar les ineficiències seculars de la política fiscal espanyola: morositat immoral del sector públic (principal causant de l'atur), discrecionalitat en les inversions en infraestructures, mercats

laborals ineficients, rígids i discriminatoris amb els joves i els aturats...

Els futurs “Estats Units de l'Euro” es disposen a “interferir en el pressupost espanyol” (Schäuble dixit). Per als catalans és molt millor dependre de Berlín que no pas de Madrid i l'euro ha estat el gran gol marcat des de la Catalunya industrial i exportadora, al secular centralisme regulatori i ineficaç dels alts funcionaris de l'Estat espanyol.

Alemanya pot agradar o no però moralment ha sortit molt reforçada de la crisi: Fa 10 anys que govern i oposició i empresaris i patronals comparteixen com Alemanya ha de competir en un món obert i globalitzat, amb uns continents emergents que fan dumping laboral, social, mediambiental i de tipus de canvi (la intervenció de la moneda xinesa és un autèntic escàndol). Alemanya és, per tant, un govern seriós tal com s'entén a Europa: previsible, coherent i fiable a llarg termini, tot el contrari de l'Espanya arruïnada que deixa ZP.

Alemanya i els països centre-europeus i nòrdics han gaudit, en els darrers 18 mesos, d'un notable creixement econòmic via exportacions industrials. Al 2009 es van recuperar ràpidament de la crisi amb àgils reformes de mercats i institucions, amb amplis consensos interns i pagant les factures a 30 dies (i no a 2-3 anys com aquí, principal causa de tancaments empresarials i d'atur a l'Estat espanyol).

També en aquests països al 2008 la despesa pública va ser ràpidament rebaixada quan van caure els ingressos fiscals: no haver generat grans dèficits públics, com aquí, ha permès el sector privat liderar ràpidament el creixement, sense que una gran despesa pública no hagi expulsat inversió privada en la captació de l'estalvi (“crowding out effect”). Els interessos del deute públic allà són baixos i no forcen a retallar serveis públics bàsics com aquí.

A aquesta Europa que creix Catalunya i hi està més i més lligada econòmicament i comercialment. Quan Rubalcaba, però, va dir en el seu debat electoral amb Rajoy que “si era president del govern espanyol demanaria dos anys de retard a la UE per aplicar ajustaments i reformes” a Brussel·les al·lucinen: “és aquest el mateix Rubalcaba que a l'agost de 2011 ens va demanar que el BCE comprés deute públic

espanyol, que l'Estat ja no podia comprar les nòmines?” “És aquest és el mateix Rubalcaba que va signar la reforma exprés de la Constitució espanyola, comproment-se al deute públic zero (article 135.3: “el pago de la deuda pública gozará de prioridad absoluta”), com a preconditionió per que el BCE comencés a comprar deute espanyol?”. Mentalment, a fora de l'Europa seriosa sí que hi són.

L'any 2012 serà encara pitjor per a Espanya i a Madrid les temptacions de sortir de l'euro per tal de no cedir sobirania fiscal a la UE seran creixents (s'hi preveuen anys llargs d'estancament). Si això és així als catalans ens interessarà romandre a l'euro més que als madrilenys, que mai no han dissimulat la seva prioritat sud-americana i que mai no han estat prou integrats i que sempre s'han sentit incòmodes i fora de lloc en l'Europa industrial. La separació vindrà de la mà de la moneda única?

A ESPANYA LA POLÍTICA MASSA SOVINT DOMINA ELS MERCATS

La nacionalització de Bankia és una mostra més del desgavell madrileny, que ara amenaça el nucli dur dels negocis del centralisme d'Estat. En paraules de Germà Bel, aquest cas és un exemple que els indignats haurien de llegir bé: a Espanya massa sovint la política centralista s'imposa a les decisions dels mercats.. i així va.

Fa un mes el primer ministre italià Mario Monti va criticar públicament Espanya. Monti, prestigiós ex-comissari europeu, va dir que “Espanya està donant motius de gran preocupació perquè no està prestant prou atenció al necessari ajustament dels seus comptes públics”. Monti ha predicat amb l'exemple: ha fet retirar Roma de la cursa dels Jocs Olímpics de 2020, mentre Espanya hi segueix mantenint Madrid.

A Madrid el benestar català és menys important que els interessos de les grans constructores madrilenyes, que estan al darrera del projecte olímpic madrileny: Rajoy ha demanat tornant de Pasqua més i més retallades en Sanitat i Educació a les autonomies però ni es planteja fer com Monti.

Al Parlament Europeu eurodiputats portuguesos se'm queixaven fa poc que la troika (FMI, BCE i CE) vol obligar Portugal a privatitzar la companyia aèria TAP per tal de reduir deute públic i que Iberia podria comprar-la, per satel·litzar Lisboa a Barajas. Retardant el seu ajustament Espanya s'aprofita del camí d'austeritat que altres han començat a fer abans per tal de guanyar posicions.

Si la disciplina fiscal no és implementada per tots els països a la mateixa hora s'incentiven comportaments de "free rider" (anar per lliure per treure'n profit). Per això a Europa la irritació és creixent amb una Espanya que, per motius electorals o per altres causes, va ajornant les necessàries reformes estructurals que l'han de retornar al creixement econòmic i a la confiança dels mercats internacionals.

Com a catalans ens podem sentir molt identificats amb aquesta sensació europea: algú ens ha agraït a Espanya que el govern català comencés al 2011 els ajustaments del seu dèficit? Més aviat al contrari: el PSOE andalús acaba de guanyar les eleccions amb vídeos que presentaven el govern català com a darwinista anti-social mentre ells són els campions de l'Estat del benestar.

És per aquest motiu i moltes altres raons que cada dia que passa més i més economistes reputats (Nouriel Robuini, Wolfgang Munchau, Wim Buiter...) donen majors probabilitats a la hipòtesi "Espanya necessitarà un rescat".

REVISTA RELLEU

RELLEU VOL DIR EL GRUIX QUE TÉ UNA
COSA, I EL FET QUE UNS SEGUEIXIN LA
TASCA FETA PELS ALTRES

—
EUROPA ÉS EL MARC DE LA NOSTRA NACIÓ
DE CIUTADANS I CIUTADANES LLIURES

—
LLENGUA CATALANA, VOLEM LA PLENITUD
NACIONAL DELS PAÏSOS DE
LLENGUA CATALANA

—
LA NOSTRA REALITAT HA DE SER SERVIDA
MÉS QUE ELS NOSTRES NEGUITS

—
ESTUDI I TEMPS PER A ORIENTAR EL SENTIT
DE LES NOSTRES ACCIONS

—
UNITAT BÀSICA DE TOTS ELS CIUTADANS
CADA COP QUE FA FALTA

Si ja estàs subscrit/a a la revista RELLEU, pots
subscriure-hi un amic o amiga. Si reps la revista
i encara no hi estàs subscrit, en aquest número
trobaràs una butlleta per fer-ho. (pàg. 22)

C/Aragó 287 3r 2a B 08009 Barcelona
Tel.: 93 488 09 00 Fax: 93 215 87 68

ENTREVISTA

A ANTONI VILA CASAS

per JORDI BARNADAS i JORDI DE NADAL

Antoni Vila i Casas (Barcelona, 1930) és un empresari català. Llicenciat en farmàcia per la UB, el 1960 fou fundador dels Laboratoris Prodes. El 1986 creà la Fundació Vila Casas, de la qual és president, i que ha obert diversos museus d'art a Torroella de Montgrí, Barcelona i Palafrugell. També és membre del Consell Social de la UB, de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi i de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya. El 1996 va rebre la Gran Creu de l'orde del Mèrit Civil, el 1999 li fou atorgada la Creu de Sant Jordi i el 2004 el premi Montblanc al mecenatge, que concedeix la Fundació Montblanc.

LA FUNDACIÓ NO VA COMENÇAR AMB TEMES D'ART, SINÓ DE SANITAT.

La Fundació va néixer per donar prestigi a la indústria farmacèutica, que era la que jo tenia (amb més socis). Buscàvem investigadors o projectes mèdics importants i donàvem premis de 12 milions de pessetes (a l'any 1986). En vam donar tres, ja que el que aconseguíem no era tant donar prestigi a la indústria, com fer enfadar la resta de metges. Però els premiats s'ho mereixien: el primer va ser el Josep Carreras i la seva fundació, per haver fer el primer arxiu de donants de medul·la òssia de monotip llatí; el segon, al Dr. Morell Brotad, per haver aconseguit el primer trasplantament de dos pulmons a la vegada; i el tercer, a Valentí Fuster. Però vist que la resta s'enfadava, vam decidir reorientar-nos. Vam veure que hi havia un manca de bons periodistes de sanitat i, per solucionar-ho, vam muntar uns cursos de comunicació de temes mèdics (que encara es fan) i vam començar a publicar els *Informes* i *Cuadernos Quiral*, dedicats a les notícies amb més impacte. L'últim és sobre l'Alzheimer.

AQUEST ASPECTE MÈDIC ANAVA TOTALMENT LLIGAT A LA SEVA FEINA COM A EMPRESARI FARMACÈUTIC.

Sí, és clar. Jo m'he passat des dels 30 als 67 anys amb la meva feina. Vaig fundar una empresa (Laboratorios Prodes, després Prodesfarma) que va tenir la sort de trobar un producte que vam poder registrar i comercialitzar per tot Europa, l'Airtal (aceclofenac), competència del Voltarén (diclofenac). Però des del primer moment, vaig veure que havia sigut pura sort, perquè va néixer de col·locar un radical en l'únic lloc d'una fórmula on no ho havia fet una patent de CIBA. Va ser al 1992, i després de registrar-ho, vam fer una campanya de màrqueting molt important. Tots els meus diners vénen d'aquest producte. Encara es ven molt, fins i tot ara té genèrics. Però ja sabia que era molt difícil que em tornés a passar. Per això em vaig fusionar (amb Almirall). Vam començar amb una cosa nova, Aquilea, dedi-

cada als complementos alimentaris. Però em vaig posar malalt, i després vaig decidir vendre Aquilea i dedicar-me totalment a la fundació, centrant-me en el tema de l'art.

TORNEM UN MOMENT A L'EMPRESA. ABANS DEL 1992 I DES DEL 1962, COM SOBREVIVIA UNA FARMACÈUTICA?

El que em passa és que he tingut sort. Quan vaig agafar el laboratori, el que buscava era fer productes de taulell: xarops, supositoris, que veníem a les nostres farmàcies. Un dels xarops era una còpia de la broncriatina. Va ser quan es va obrir el petitori i nosaltres el vam registrar: era l'únic xarop, perquè la broncriatina no es va presentar. De seguida va venir un representant de València que ens va prometre vendre 2.000 al mes, que per nosaltres era increïble i ens va obrir els ulls: vam agafar representants a tot Espanya i en veníem un milió al mes. A partir d'aquí vam fer altres productes, treballant molt, algunes vegades guanyant plets i algunes havent de parlar amb les autoritats. Aleshores era molt més fàcil registrar productes.

DESPRÉS DE LA FUSIÓ, VA SER EL MOMENT DE LA FUNDACIÓ.

Sí, jo ja no volia manar a l'empresa. Vaig començar per buscar un espai com calia per a la Fundació. Vaig comprar aquest pis (c. Ausiàs March), li vam donar aquest caire, de cosa seriosa, i vam engegar amb el tema de l'art. L'afició l'he tinguda des de sempre, però la fundació s'ha anat fent de mica en mica. De fet, si hauria sabut que acabaria sent el que és avui, segurament no ho hagués fet. Ja m'ho deia en Daniel Carasso, propietari de Danone i gran col·leccionista, que això de tenir cinc seus no tenia cap sentit com a economia d'escala. Si hagués hagut d'invertir de cop tot el que he invertit, no ho hauria fet. Però ha sortit com el laboratori: fer camí caminant. Primer vaig posar una seu d'escultures a Pals, al costat de la casa d'on estiujejo. Però el problema és que cada cop que venia algú, em tocava ensenyar-la. Per això vaig comprar el Palau Solterra, a Torro-

lla –i d'aquí neix el criteri, que he seguit sempre, d'aprofitar per restaurar un patrimoni: igualment Can Mario, els Espais VolArt i també Can Framis, encara que aquí sobretot es va construir de nou. Tots tenen la seva història, que també és la història del nostre país. El Palau Solterra era del Comte de Torroella, que va ser qui va portar l'aigua a Palafrugell; Can Mario va ser la primera fàbrica de suro que va haver-hi a Espanya; al l'Espai VolArt feien mantellines, unes de les indústries importants del territori, i Can Framis havia sigut de tot: fàbrica tèxtil, taller de tallers, etc.

LA UNIÓ D'HISTÒRIA I CULTURA, PER TANT, ÉS IMPORTANT.

Sí, perquè aquest és l'esperit de la meva fundació: que la tradició i la cultura és el que dona els senyals d'identitat d'un país, perquè crec que el que necessita Catalunya és no perdre la identitat. A més a més, crec que una fundació ha de tenir una activitat i ha de complir unes funcions socials. Si m'hagués limitat a ensenyar la meva col·lecció, hauria estat avorrit. En el fons, el que estic fent és el que vaig aprendre del màrqueting. Aleshores es tractava de buscar un producte que cobrés un forat de mercat en què els altres no hi haguessin pensat. Ara, encara que hi ha grans museus, ningú pensa en el museu dels artistes del país del moment actual. Cap a aquí és on m'he orientat, considerant artistes del país els qui hi viuen i treballen, i dedicant cada un dels espais a una de les tres activitats que també col·lecciono: pintura, escultura i fotografia. És un projecte que s'ha anat construint de mica en mica, però ara ja està definit. Per exemple, dels dos Espais Volart, un el dedico a exposicions d'artistes del meu fons, i l'altre a artistes que, estiguin o no al fons, han tingut una trajectòria, potser una mica llunyana, però que cal recuperar.

COM DESCOBREIX AQUESTS ARTISTES?

Moltes vegades a través d'una exposició. Per exemple, ara he portat, del Casal Català a París, a Lau-

rent Jiménez Balaguer, un dels primers a pintar amb acrílic i materials aquí, però exiliat a França des dels 50. D'aquestes exposicions, arriben altres coses. Per exemple, vam fer una exposició de Joaquim Llucià, un artista important, però oblidat fins i tot en vida. Jo no tenia cap obra seva, de manera que quan li vam muntar l'exposició, les vaig haver de demanar al MACBA (les tenien al magatzem) i a col·leccionistes privats. Molta feina, però en va aparèixer una dona, vídua d'un artista molt poc conegut, que ens va dir que tenia dues obres seves, molt bones, però que no sabia què fer-ne fins aleshores: li havia agradat tant l'exposició, que me les va regalar. I també ens va ensenyar l'obra que guardava del seu marit, Baldomero Peña: és tan interessant que li farem una exposició.

QUIN ÉS PER TANT EL CRITERI PER SELECCIONAR ELS ARTISTES?

Que hagin estat importants. De les avantguardes fins ara, hi ha molts artistes que han quedat sepultats. Per exemple, els conceptualistes, com Joan Rabascall, que ha anat col·leccionant en Tous [Rafael Tous, Fundació Metrònom], que només ara es comencen a reconèixer. Com ell, jo també em dedico a recuperar figures oblidades –com ara Amèlia Riera. Però també a ajudar els artistes actuals que encara no s'han establert.

QUINES HAN ESTAT LES SORPRESES MÉS INTERESSANTS?

De sorpreses en tens cada dia. De les agradables, comptant que t'has oblidat del reconeixement (tampoc ni el busco ni m'agrada), us explico aquesta. Fa poc, he fet una exposició d'un artista que al principi no em convencia, però que al final li havia comprat una obra. S'havia presentat a concursos, però no només una vegada, sinó un i altre cop –o sigui que s'hi dedicava. L'exposició va quedar preciosa. Fins i tot, hi havia una obra que m'agradava molt, i ens vam posar d'acord. A l'hora de pagar, va venir la sorpresa: a més a més, em regalava la resta de les

“Ara, encara que hi ha grans museus, ningú pensa en el museu dels artistes del país del moment actual. Cap a aquí és on m’he orientat.”

obres que hi havia en aquella sala. Tampoc us diré qui era, però en tot cas, això demostra dues coses: primer, que els artistes estan agraïts per la feina que fas, la segona, que creuen en la Fundació –encara que, com li vaig dir, no tindria espai per exposar tot el que m’havia donat. Una altra: quan vaig inaugurar l’Espai Volart 2, li vaig demanar una exposició a Agustí Puig. A mi sempre m’ha agradat molt. Tinc tots els seus gravats, de manera que li vagi demanar que fos de pintura. L’exposició va ser fantàstica i ell

“Aquest és l’esperit de la meva fundació: que la tradició i la cultura és el que dóna els senyals d’identitat d’un país.”

estava tan content, que em va fer triar una obra per regalar-me-la i que ara ja està penjada. D’altra banda, una altra de les coses que està funcionant (però només a Barcelona) és el servei pedagògic: cada dia tenim un grup de 25 o 50 nanos, que vénen al matí, amb formadors a costa nostra.

RESPECTE A LA UNIVERSITAT, ELS HA ARRIBAT ALGUN INTERÈS, ALGÚ AMB GANES DE FER ESTUDIS?

No, però és que tampoc podríem. Cada any, programem un canvi dels tres fons: mirar tota la col·lecció de dalt a baix i decidir què ensenyarem la temporada vinent. Hi ha quadres que sempre hi són, però la resta canvia. El canvi físic es fa quan estem tancats, de finals de juliol al setembre. A més a més, a Barcelona hi ha dues exposicions a l’any, ja programades fins a l’any 20, més un espai que deixo lliure per si surt alguna cosa que cregui que val la pena –per exemple, en Xavier Vilató, que fem conjuntament el Museu Picasso, el Marés i les galeries d’en Joan Gaspar i la Sala Dalmau. A més a més, a Can Framis

faig exposicions del fons, hi dono premis. En fi, si comences a comptar, surten unes disset activitats a l’any. Ja hi ha prou feina.

ENCARA UN PARELL DE PREGUNTES MÉS. COM VA COMENÇAR L’AFICIÓ PER COL·LECCIONAR?

Em ve de petit. Això de col·leccionar deu ser una cosa genètica: hi ha gent que ho té i hi ha gent que no ho té. A mi, per exemple, m’agradava molt el *Flash Gordon*, tinc tots els còmics. En canvi, *El Hombre Enmascarado* no em deia res. També feia col·lecció de segells, que és una cosa que és llàstima que s’hagi perdut. També vaig fer col·lecció de balances angleses, que són ben boniques. I com a farmacèutic, una altra de capsos metàl·liques de medicaments, que ha sortit publicada més d’una vegada. Fins i tot, tinc col·leccionada tota la meua vida sanitària, vull dir, totes les llibretes, amb tot el que hi anava anotant durant aquells anys. És un vici! Pel que fa a l’art, ja de petit anava amb el meu pare a les galeries del centre, o al Museu d’Art Contemporani –que respecte al cine, tenia l’avantatge que era gratis. Durant els anys de farmacèutic, va ser quan vaig començar a comprar, sobretot artistes de les galeries del Toni Estrany i de l’Adrià. A còpia de comprar, tant pintura com escultura, al final no s’hi cabia a casa, de manera que vaig arreglar la cases de Pals i en vaig fer un museu, molt agradable. La resta, ja us l’he explicada.

I PER ACABAR, QUINS SÓN ELS PLANS DE FUTUR?

Ara ja tinc la Fundació totalment definida, tal i com vull que sigui: tres espais, tres disciplines, els premis i dues exposicions –a més a més de llibres, exposicions i el servei pedagògic. Tot això ja dóna prou feina. Però de tant en tant, faig coses puntuals, que em diverteixen molt més: ara vindrà això del Vilató i al setembre, l’exposició d’Agustí Centelles. Són els únics Centelles que queden a Catalunya i els vaig comprar perquè, després de la venda al Ministerio, em van venir a veure els de l’Institut de Cultura de l’Ajuntament i em van

demanar que parlés amb els hereus i ho fes, així no es perdrien. Ho vaig fer, però amb un tracte: l'Institut m'ho guarda i m'ho conserva i fem torns cada any per exposar-les; a canvi, jo tinc el dret d'utilitzar obres de tots els fons de l'ICUB per a les meves exposicions. Tenen un fons esplèndid, de més de 185 fotògrafs. Potser serà per aquí que vindrà algun canvi: ja tinc una col·lecció important de fotografia, d'artistes tant de fora com d'aquí, però amb aquests fons de l'ICUB m'està rondant pel cap de fer alguna cosa com ara documentar els últims 150 anys del país. No sé si tindrè ganes de fer-ho o no.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ A LA REVISTA RELLEU

SUBSCRIPCIÓ ANUAL (4 NÚM.): 24 €

Desitjo rebre periòdicament la revista RELLEU
a partir del núm.
Fotocopieu o retalleu aquesta butlleta i trameteu-la a:

REVISTA RELLEU
C/ARAGÓ 287, 3r 2a B
08009 BARCELONA

Nom
Cognoms
Adreça
Telèfon
CP-Població

Domiciliació de rebuts en banc o caixa.

Sr. Director, li prego que atengui, amb càrrec al meu compte/llibreta, els rebuts que li presentarà la Fundació Relleu.

Titular del compte
Banc o Caixa
Adreça de l'agència
CP-Població

Codi Compte Client (CCC)

entitat oficina control número del compte

Data
Signatura del titular del compte o la llibreta

LA PIME INDUSTRIAL A CATALUNYA: MISSIÓ IMPOSSIBLE

VICENÇ PEDRET

Empresari i President del Grup Ramon Clemente

Les pimes industrials viuen com a empreses subsidiàries de les grans corporacions industrials (Seat, Nestlé, Almirall, Puig) i realitzen una aportació fonamental a les arques de l'Estat, ja que gràcies a la seva activitat es recapta l'IVA, l'IRPF, la SS i l'impost de societats que fan girar la roda econòmica de l'Estat del benestar. L'actual situació de degradació de l'activitat industrial en general als països occidentals i molt concretament a casa nostra fa que el model vigent durant més d'un segle, quedi no només en entredit, sinó que estigui clarament en vies de desaparèixer. Durant els darrers 30 anys, el pes de la indústria en l'economia catalana ha caigut del 50% a prop del 25% del PIB.

FACTORS NEGATIUS PER A LA SOSTENIBILITAT DE LA NOSTRA INDÚSTRIA

La vocació industrial del nostre país ha de fer front actualment a un cúmul de reptes que la deixen pràcticament fora de joc.

El primer i més angoixant és la competència dels països asiàtics. El cost de mà d'obra difícilment serà inferior al 10 euros/hora. A Xina, difícilment superarà el dòlar/hora. A l'encariment progressiu, cal afegir-hi l'enorme dificultat que existia fins fa poc per reestructurar fàcilment les plantilles. L'actual nova llei soluciona parcialment aquest problema, però crea moltes incerteses per la inevitable inseguretats jurídica a què sotmet el mercat laboral, per-

què no és fruit d'un pacte sinó d'una imposició i pot ser alterada per un nou govern. Els costos energètics en els darrers 5 anys s'han pràcticament duplicat, fruit d'una insostenible política energètica que menysprea l'impacte brutal d'un sistema energètic opac i desestabilitzat. La fortalesa de l'euro respecte del dòlar s'ha incrementat un 50% en 10 anys fent quasi impossible exportar fora de la zona euro. La muntanya de regulacions mediambientals i de seguretat farà que el cost d'instal·lació d'una nova planta o simplement el manteniment d'una ja existent incorporin una quantitat de despesa insostenible (adaptacions a normatives d'emissions, de residus, de sorolls, elèctriques, antiincendis). La política intervencionista i dirigista d'una administració poc amable amb els sectors tradicionals i molt decidida a donar diners sense control a projectes "innovadors", fa que s'hagin de suportar en els darrers anys inspeccions laborals de caire recaptatori. És humiliant que existeixi una oficina de denúncies anònimes que generin inspeccions on l'empresari queda immediatament sota sospita. Una lectura acurada del nou Estatut català, en aquest sentit sortosament ineficient, deixa clar que als industrials se'ns ha de controlar i planificar per evitar que fem mal a les persones i al medi ambient.

A tots aquests factors cal afegir-hi actualment, i com a conseqüència de la crisi financera, una manca de crèdit per a inversions i per al propi circulat. Aquesta situació, fruit de la patètica situació del sector financer, ha acabat amb moltes petites empreses.

COM RESISTIR

De tot el que he dit, se'n pot treure una única conclusió: el món industrial està en vies de quedar reduït a un petit percentatge del PIB, com ja li va passar en el seu moment al sector agrícola. És possible que això sigui així. L'únic problema és que tot el sistema impositiu està basat en l'IVA, l'IRPF i la SS, i per tant cal donar ocupació a una gran part de la població i manufacturar per recaptar els impostos. Només com a exemple, si els 90 milions d'ampolles de perfums que es produeixen anualment en la meva

indústria acabessin importats de la Xina (deslocalitzats), caldria recol·locar 200 persones i acceptar una pèrdua d'ingressos de prop de 8 milions d'euros en impostos. Però aquest és un problema de l'Estat, no del petit industrial. Tot i que, òbviament, de la seva supervivència en depèn igualment la supervivència de l'Estat del benestar.

Cal, doncs, resistir en la mesura del possible, intentant competir en servei i qualitat, en aquells subsectors on la competència no sigui ferotge i on encara quedin clients europeus. Cal reforçar els balanços i els fons propis amb una política ferotge d'autofinançament, en la mesura del possible, ja que previsiblement, els bancs seguiran sent de poca ajuda.

Caldria igualment que l'Estat i els mateixos governants prenguessin consciència de la gravetat de la disminució del teixit industrial, deixessin de posar traves injustificades a l'activitat industrial i afavorissin la desaparició dels factors negatius anteriorment esmentats amb mesures com ara: pactar definitivament una reforma fiscal assumible pels sindicats, devaluar l'euro (o sortir-en), limitar els increments dels costos energètics per les indústries, racionalitzar la regulació de l'activitat industrial eliminant els condicionants absurds, deixar de criminalitzar l'activitat industrial, fer arribar el crèdit a les empreses i evitar que marxin les grans indústries.

I cal, molt especialment, que el petit industrial faci un esforç de creure en la seva supervivència i superi totes les temptacions de tirar la tovallola. Hi ha, més enllà d'una qüestió econòmica, un autèntic repte social. Donar ocupació ha de ser una prioritat en un moment on només podran fer-ho els petits industrials que resisteixin.

anys tancar 13 de les 30 plantes vidrieres de l'Estat espanyol. De l'associació de "fabricantes de vidrio hueco", només en quedem tres dels sis que érem al 2007. I molt probablement, els altres dos acabaran tancant en els propers anys. Si he de ser "l'últim mohicà", cal deixar clar que tot el que ens està passant s'hauria pogut evitar només amb sentit comú. El col·lapse de la política antiindustrials de tots els governs en general és monumental. Tots els factors negatius esmentats s'haurien pogut evitar. Cada vegada que sento parlar d'Innovació i Economia del Coneixement per la colla de profes i funcionaris que ens governen m'agafen ganes de fer pintades incendiàries a les seus de totes les conselleries i òrgans fiduciàries de tan hipòcrita casta. Amb els ingressos de la nostra activitat, bruta, insegura i poc glamurosa, s'han construït durant els darrers anys discursos i palaus institucionals com mai. I ara que estan aconseguint acabar amb nosaltres veuen esglaiats com la nostra fi els aboca irremissiblement al desastre econòmic. Qui pagava les misses? Els banquers? Les elèctriques? No!! La indústria!

He dit que eren comentaris personals i inevitables. He vist darrere cada tancament drames personals que haguessin sigut evitables si se'ns hagués deixat seguir existint. Passegeu-vos pels polígons i veureu escenes dignes de MadMax. Però encara hi ha molts petits industrials amb la síndrome de "l'últim mohicà"! I polítics i gestors públics, ni que sigui per la vostra pròpia supervivència, feu alguna cosa! Feu els deures, devaluant, pactant reformes laborals, aturant els preus de l'energia, deixant de controlar-nos-ho tot, i donant crèdit a qui realment fa anar l'economia i pot tornar a crear ocupació.

COM A CONCLUSIÓ, UNS BREUS COMENTARIS PERSONALS

He acceptat d'escriure aquest article en un to neutre per fer-lo entenedor. La veritat és que no puc concloure'l sense abocar-hi algunes reflexions molt personals i completament sinceres. Sóc vidrier, fill de vidrier i nét de vidrier. Fabriquem flascons al Masnou des del 1931. He vist en els darrers cinc

JOAQUIM MALUQUER I SOSTRES

El treball ben fet amb la voluntat de contribuir a la reconstrucció nacional de Catalunya.

CONSELL DE REDACCIÓ

Ara que és ben lògic que fem un record al que fou la vida de Joaquim Maluquer i Sostres, que havia nascut a Barcelona el 1930 i hi ha mort l'agost del 2011, és fàcil destacar la que ha estat la seva característica al llarg de la seva vida: l'esforç per fer un treball de qualitat, ben fet, al servei de Catalunya.

Aquesta característica pot explicar-se també enumerant el conjunt d'actituds i conviccions que li vertebraven la personalitat, tals com una dedicació a l'estudi, una comprensió del conjunt de la nostra societat, una generositat sempre a punt per col·laborar en iniciatives d'àmbit general i una fidelitat a la pàtria; el resultat de tots aquests elements era una voluntat de fer un treball amb la màxima exigència i que fos realment útil.

Joaquim Maluquer havia estudiat sociologia a Ginebra, on es doctorà amb la tesi "L'assimilati-

on des immigrés en Catalogne" (1963), i així mateix dret a la Universitat Autònoma de Barcelona (1973). Fou secretari general del Sector Tèxtil Cotoner, presidí la Junta de Govern de l'Hospital Clínic, formà part del consell d'administració del diari *El Correo Catalan* i va ser conseller de l'empresa Catalana de Gas.

Fou des dels anys d'estudiant un element actiu en la lluita del catalanisme per refer-se del trasbals profund que havia significat l'anomenada Guerra d'Espanya (1936-1939), de la qual Catalunya en sortí dividida i ocupada.

El 1956 publicà l'obra *Els ocells de les terres catalanes* que posteriorment ha estat reeditat en diverses ocasions i és considerat una referència bàsica d'aquest camp.

Aviat començà a publicar altres obres de clara significació en el redreçament de Catalunya com *L'estructura econòmica de les terres catalanes* (1963) i *Població i societat a l'àrea catalana* (1965) i *Teoria econòmica i ecologia* (1978).

Fou director general de Promoció Social en el Govern Tarradellas i secretari del Consell Executiu en la primera legislatura del president Pujol (1980-1984). D'aquells anys és fàcil guardar-ne un record molt estimulant. Eren moments en què l'autogovern reprenia, era evident que tants anys sense la pràctica de la governació havien dificultat aquesta experiència, i en aquell marc Maluquer hi aportà la seva capacitat a favor del treball ben fet. Observant com organitzava l'administració del Consell Executiu, ningú no hauria pogut sospitar que sorgia com tots de la clandestinitat forçada. Aportà a la Generalitat tot el seu bagatge d'exactituds, puntualitats i afany per la feina ben feta.

Presidí la Institució Catalana d'Història Natural del 1976 al 1978 i del 1998 al 2000 i fou un promotor del *Llibre Blanc de la Gestió de la Natura dels Països Catalans* (1976).

Publicà diverses biografies, *Rafael Patxot i Juvvert, mecenes i científic* (1994) i *Joan Maluquer i Viladot, jurisconsult i polític* (1995). *Les seves Memòries amb figures* (1997), *Del Quebec a la Patagònia* (2000) i *A l'encontre d'altres cultures* (2003), així com *Què pensa Duran Parell* (2003).

Joaquim Maluquer procurà sempre intervenir en el sentit de contribuir a unir esforços. La seva descoberta del País Valencià en els anys d'estudiant el feren amic de Joan Fuster. Allà on fou sollicitat hi aportà el seu bon criteri i preparació. El Grup d'Estudis Nacionalistes i la Fundació Rellu ha tingut l'honor, des de la seva funció de patró de la Fundació, de gaudir de la seva dilata experiència i del seu sempre encertat consell

Fou guardonat el 1996 amb la Creu de Sant Jordi i el 2003 amb el Premi d'Actuació Cívica de la Fundació Lluís Carulla.

Joaquim Maluquer i Sostres ha estat un català que en un poble que encara no ha aconseguit la plena llibertat en el normal desplegament de les nostres energies fou amb el seu exemple un senyal de com hem de ser per aconseguir-ho i de com cal comportar-nos sempre per a seguir sent útils a la Humanitat.

Serveixin aquestes paraules com a homenatge pòstum i com a record viu perquè totes les noves generacions puguin conèixer la vigència del seu pensament i l'exemple del seu generós treball per al nostre País.

COL·LECCIÓ REALITAT I TENSIONS

barcelonesa d'edicions

DARRERS TÍTOLS COEDITATS AMB PÒRTIC

L'HOME DISLOCAT

Nicolas Grimaldi

L'ALTRA VIA DE LA SUBJECTIVITAT

*Sis estudis sobre el subjecte
i el dret natural al segle XVII*

Yves Charles Zarka

LES GANES D'APRENDRE

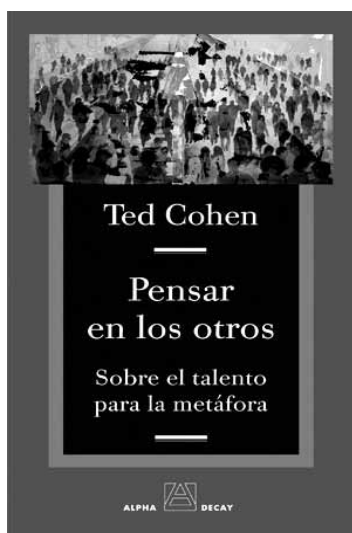
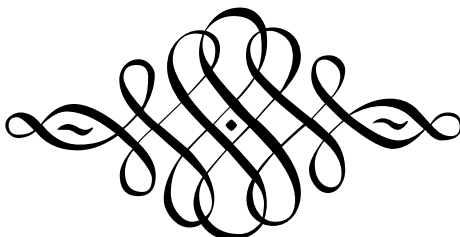
*Lectures, reflexions i experiències
d'un mestre*

Jordi Galí i Herrera

TEOLOGIA POLÍTICA DE PAU *Schmitt, Benjamin, Nietzsche, Freud*

Jacob Taubes

NOTÍCIA DE LLIBRES

PENSAR EN LOS OTROS Sobre el talento para la metáfora

TED COHEN

Ed. Alpha Decay, 2011

De la seva producció intel·lectual destaquen els llibres *Jokers*; *Identifying with Metaphor*; *Metaphor*;

Feeling and Narrative; i un volum dedicat a l'estètica kantiana: *Three Problems in Kant's Aesthetics*. El professor Cohen es declara jueu practicant. Hi ha un misteri a la metàfora. Amb aquesta bonica frase obre el seu llibre *Thinking of Others* (Pensar en els altres), un elogi entusiasta de la metàfora, considerada peça clau per entendre la història de la literatura i de les relacions personals. L'estudi de les metàfores –més exactament, l'estudi de la capacitat dels humans per crear metàfores– permet, segons Ted Cohen, avançar en la comprensió de l'extraordinària complexitat de la personalitat humana. Convé recordar aquí que l'home és l'únic ésser vivent conegut amb capacitat de crear i, interpretar metàfores i això no pas des del seu origen (les primeres eines de pedra trobades al riu Gona, a Etiòpia, tenen més de 2,5 milions d'any d'antiguitat), sinó des de fa només 4.000 anys. La transcendència de la invenció de la metàfora ha estat comparada per estudiosos de la història de les idees amb la invenció de la roda.

El llibre s'inicia amb un cop d'ull panoràmic sobre els diversos instruments (símils, analogies, metàfores, paràboles, al·legories, etc.) utilitzats pels humans, al llarg dels temps, en la confecció de les seves infinites històries i narracions. Una metàfora no és res més que una simple comparació entre dues coses diferents que, en posar-les una al costat de l'altra, misteriosament, una de elles –i de vegades totes dues– s'il·lumina estranyament amb una nova i sorprenent llum. Julieta és el sol, el Senyor és el meu pastor, els pobres són els negres d'Europa, etc., són metàfores corrents que il·luminen determinades realitats. Un dels exemples proposats per l'autor és l'extravagant comparació entre el triangle format per un escriptor, un lector i un crític literari i el format per un assassí, la seva víctima i el metge forense encarregat de determinar l'arma o verí utilitzat. Un triangle al costat de l'altre ens obre automàticament una nova i inesperada perspectiva. No són evidentment elements idèntics, però són misteriosament compa-

rables. L'objectiu principal del llibre, emperò, no és l'estudi de les diferents classes de metàfores, sinó la relació entre el procés particular de creació i interpretació de metàfores i el procés general de comprensió de l'altre; és a dir, del *proïsm*. El llibre és un intent d'aproximació al fenomen de la comprensió mútua. Estic convençut –diu Ted Cohen– que comprendre l'altre suposa pensar en un mateix com si fos un altre. El talent per fer-ho ha d'estar relacionat amb el talent per crear metàfores, per pensar en una cosa com si fos una altra; i podria ser que fos el mateix, encara que desplegat d'una altra manera. L'autor prestarà especial atenció a les metàfores que denomina d'identificació personal; és a dir, a les que neixen de la capacitat humana per formular preguntes del tipus: t'agradaria que t'ho haguessin fet a tu?, què faria jo si em trobés en la seva situació?, etc. Pensar en una persona com si fos una altra –afegeix– és una tasca desconcertant i misteriosa; però, si estic ben encaminat, l'habilitat per fer-ho és una capacitat humana fonamental sense la qual la nostra vida moral i estètica gairebé no seria possible. Vist el problema des d'aquesta perspectiva és evident el caràcter fonamental que per al desenvolupament i perfeccionament de les capacitats i talents humans deu haver jugat la confecció –oral o escrita– de narracions i històries de tota mena basades en personatges i fets reals o totalment inventats. La literatura,

en sentit ampli, seria vista així com el nostre camp d'entrenament virtual per aprendre a jugar en la vida real. La ficció neix, com el gas dels pantans, de la profunditat de la terra, s'eleva silenciosament pels aires i s'escampa tranquil·lament pel món. Els sentiments i les emocions generats per personatges i fets ficticis estan fets de la mateixa substància que els nascuts per accions reals. Són metabolitzats en el nostre cervell, tots dos, exactament de la mateixa manera i sense necessitat de confondre obligatòriament una esfera amb l'altra. Les anècdotes i personatges de ficció ens ajuden a situar-nos imaginativament en relació els altres. La seva funció és la de facilitar l'autoconeixement i el coneixement dels altres. Els lectors d'aventures, per exemple, mostren una gran facilitat per identificar-se amb determinats personatges i una gran dificultat per a identificar-se amb d'altres. Per què? De la infinita multitud d'històries metafòriques que els éssers humans han construït al llarg dels segles, Ted Cohen selecciona, per a il·lustrar la seva teoria, alguns exemples extrets de la literatura popular: *Dr. Faustus*, de Thomas Mann; *El Don de plàcides aigües*, de Mikhail Sholohov; *Hamlet*, de W. Shakespeare; el film *Chinatown*, de R. Polansky; *El cor de les tenebres*, de Joseph Conrad; i, molt especialment, de la Bíblia, el gran proveïdor d'històries i metàfores. De l'Antic Testament, per exemple, analitza l'episodi de

l'adulteri de David (Segon Llibre de Samuel, 11,2-12,7). Un dia, el rei David s'enamora de Betsabé, l'esposa d'Urias, un dels seus militars més destacats. Després de fracassar en diverses estratègies amoroses, David fa matar Urias per deixar lliure d'obstacles la seva relació adultera amb Betsabé. Jahveh li envia immediatament el profeta Natan, qui li explicarà una història metafòrica. La història és aquesta: un dia, un home molt ric que tenia moltes i moltes ovelles, es veié obligat a fer hospitalitat a un pelegrí desconegut i va decidir robar l'única ovella que posseïa un home molt pobre que vivia, en companyia dels seus fills petits, just al costat de casa seva. La va robar, la va matar, la va cuinar i la va oferir generosament al seu convidat. L'home ric es va estalviar una ovella i l'home pobre va perdre tot el que tenia. Finalitzat el relat, Natan li preguntà a David què opinava de l'actuació de l'home ric i David li respongué: L'home que ha fet això mereix la mort! I Natan li contestà: Tu ets aquest home! Davant d'aquesta senzilla història, Ted Cohen es fa dues preguntes: primer, què volia aconseguir Natan de David explicant-li aquesta història metafòrica?; i, segon, què deu voler de l'oient l'autor de la narració? I ràpidament contesta: Crec que la història pretén instruir; té com a objectiu inspirar sentiments i accions en els seus lectors. És irrellevant que la història sigui real o fictícia. (...) La Bíblia és llegida com a

verdadera per molts lectors, com a literatura de ficció per molts altres i agnòsticament per bastants més, però l'èxit de la història de David i Betsabé no sembla dependre de que la història sigui verdadera o no. I cita una frase de Ludwig Wittgenstein: No et prenguis com una evidència, sinó més aviat com una cosa estranya, el fet que les figures i les narracions inventades ens proporcionin plaer i ocupin el nostre esperit. Després de la Bíblia visita l'obra de William Shakespeare per extreure el següent exemple: Hamlet, Príncep de Dinamarca, greument traumatitzat per la recent i sospitosa mort del seu pare —el rei—, parla amb el primer actor de la companyia contractada per actuar davant del nou rei i principal sospitós del crim, Claudi, i de la seva nova esposa, Gertrudis, mare de Hamlet i vídua de l'anterior rei. Hamlet i el còmic tracten de recordar un fragment d'una antiga obra que potser els demanarà que representin aquella nit. Es tracta d'una peça teatral sobre l'assassinat de l'ancià rei Príam a mans de l'inferral Pirros, uns fets molts similars als que Hamlet sospita han succeït fa poc a Elsinor. El primer actor mostra a Hamlet la seva vàlua interpretativa declamant entusiàsticament un parlament de Pirros, emocionant-se de forma espontània —no prevista per Hamlet— en imaginar Hècuba confusa i pertorbada pel dolor causat per la mort de Príam, el seu espòs. Aquest detall

inesperat —generat exclusivament per obra i gràcia de l'empatia del còmic amb els personatges que encarna— sorprèn i irrita Hamlet, que es pregunta: Què li importa (a Pirro) Hècuba ni ell a Hècuba? (Hamlet, act. 2°, esc. 2^a). Què ha succeït aquí? Hamlet s'ha vist forçat a comparar l'emotiva reacció que el primer actor ha mostrat envers el personatge d'Hècuba amb la freda i dura reacció que ell ha mantingut amb la seva mare des del moment de conèixer la mort del rei. Constata, molt incòmode, que està molt apenat i dolgut per la mort del seu pare, però no pel possible dolor de la seva mare a qui considera, sense proves, còmplice culpable. La identificació metafòrica entre Claudi i Pirros —els dos assassins— buscada per Hamlet es produeix inesperadament entre el primer actor i el propi Hamlet, que se sent moralment desassossegat, en descobrir que el còmic té més empatia amb la vídua del drama que ell amb la seva pròpia i real mare. A continuació, Ted Cohen passa revista a altres històries per demostrar que el fenomen de la auto comprensió i de la comprensió mútua és tema habitual en l'art narratiu de tots els temps, des dels poemes homèrics fins a les vulgars històries diàries que la gent s'inventa per fer servir d'excuses pels petits i grans errors, pels seus pecats venials i delictes habituals. La tasca de comprendre els altres —i a nosaltres mateixos— és difícil. Potser impossible, tal com diu el

personatge Marlow, el narrador fictici de la novel·la *El cor de les tenebres*, de Josep Conrad: És impossible comunicar la sensació de vida d'una època determinada, de la mateixa existència, d'allò que constitueix la seva veritat, el seu sentit, la seva subtil i penetrant essència. És impossible. Vivim com somiem, sols. Potser —afegeix Cohen— l'alegre suposició que podem comprendre'ns fàcilment els uns als altres és tan pecaminosa com la negativa creença que no val la pena intentar qualsevol comprensió humana. La nostra obligació és intentar comprendre'ns amb la plena consciència que això no pot fer-se mai amb ple èxit. I insisteix: Hi ha una connexió entre la capacitat d'apreciar plenament la ficció narrativa i la capacitat de participar en la moralitat de la vida, precisament perquè la capacitat d'imaginar-se un mateix essent un altre és un requisit d'ambdues. Per a Ted Cohen les metàfores d'identificació personal són els accessos a la comprensió humana, a l'apreciació de l'altre. Exigeixen ser captades. Captar-les és part del propi compromís amb l'ésser humà, perquè ser humà requereix saber què és ser humà i això requereix el reconeixement íntim d'altres éssers humans. I conclou el seu llibret amb aquest consell personal: Les metàfores, l'art i les persones demanen que vostè les capti. I només pot fer-ho invertint el seu jo.

—
Ferran Pauner

FÀBRIQUES I EMPRESARIS

Els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya.

FRANCESC CABANA

Ed. Alpha Decay, 2011

L'obra *Fàbriques i Empresaris* és una obra dividida en quatre volums que presenta els principals sectors industrials que protagonitzaren la revolució industrial a Catalunya. En l'obra es descriuen les empreses i societats que foren responsables d'aquell procés, centrant-se en les més representatives o en les que per alguna raó aportaren alguna diferència notòria respecte a les altres, i no pas només en les de més èxit o rellevància històrica.

En molts casos la descripció és complementada amb biografies dels emprenedors, il·lustracions de la maquinària utilitzada, imatges de les fàbriques construïdes i monografies dels processos industrials que s'anaren adaptant en cada sector.

El primer volum està dedicat als empresaris del sector siderúrgic, metal·lúrgic i químic. Tot i que la indústria siderúrgica no arrelà mai de forma important a Catalunya, Cabana comença l'obra parlant de les fargues, les quals deixaren un llegat destacable en aquest camp molt abans que comencés la industrialització. De totes maneres, si bé l'obtenció del ferro no reeixí, sí que ho va fer la seva transformació i posterior mecanització a partir d'algunes grans empreses destinades a la fabricació de construccions metàl·liques i una multitud de petits tallers dedicats a la fabricació de maquinària, bàsicament tèxtil i agrícola. En la part final del llibre se'ns presenten els industrials de la indústria química la qual, segons Cabana, és considerada inicialment com una indústria auxiliar de la tèxtil, que anava a remolc de la indústria tradicional. Cabana repassa en aquest capítol la contribució dels fabricants d'àcids, de colors, de fertilitzants, de productes farmacèutics i de gas per a l'enllumenat. És interessant en aquesta part de l'obra veure com la indústria s'anà adaptant a les necessitats de cada temps i com s'aprofitaren les sinergies. És el cas per

exemple de la indústria dels adobs, la qual per a fabricar el seu adob es nodrí, entre d'altres, dels fabricants d'àcid sulfúric, que a la vegada tenien les seves arrels en la fabricació de pólvora, els elements de la qual eren els mateixos.

El segon volum està dedicat únicament al cotó, la qual cosa reflecteix la importància que tingué el sector tèxtil en el nostre país. La preponderància del sector del cotó respecte d'altres indústries fou tan gran que la Comissió de Fàbriques de Catalunya, el que avui seria la patronal, estava integrada des de la seva fundació el 1820 únicament per cotoners i només a partir del 1847 es permeté la representació d'altres sectors. Un altre exemple d'aquesta importància sectorial és que entre el 1847 i el 1855 es crearen a Espanya sis societats anònimes, totes elles relacionades amb la filatura i el tissatge del cotó. Cabana farà en aquesta part de l'obra una presentació dels industrials estampadors, veritables iniciadors de la indústria del cotó; de les grans empreses fundades per noms il·lustres com els Güell, els Serra, els Beltrand o els Batlló; i d'una de les particularitats més rellevants de la revolució industrial catalana: les colònies. És destacable l'esforç que Francesc Cabana dedica en les primeres planes del volum a descriure de forma genèrica i planera les tres fases del procés de fabricació dels gèneres de cotó: la filatura, el tissatge i l'estampació.

Els altres dos volums restants estan dedicats a sectors de menys importància econòmica, però no pas de menys importància històrica. El tercer volum descriu els sectors de la llana, la seda, el lli, el cànem, el jute, el gènere de punt i els tèxtils sintètics. L'autor dedica una especial atenció als empresaris de la llana, i comenta la important contribució de les dues ciutats llaneres catalanes, Terrassa i Sabadell. Finalment el quart volum està dedicat als fabricants de paper, de ciment i d'altres materials de la construcció, a les arts gràfiques i al sector de l'alimentació, a la pell i al suro.

Els protagonistes L'obra de Cabana no només permet conèixer quins foren els protagonistes de la revolució industrial i amb què hi contribuïren, sinó també altres aspectes rellevants d'aquests emprenedors. Per exemple, aspectes anteriors a la creació de les seves empreses, com el seu origen, la seva posició social o la seva formació; o aspectes paral·lels i posteriors a aquesta creació, com la seva manera de fer, el seu caràcter i el seu llegat.

Procedència geogràfica

Després de llegir algunes de les biografies que Cabana presenta al llarg de la seva obra, sorprèn com de divers arribà a ser l'origen geogràfic dels emprenedors. A part d'una gran majoria de noms autòctons, hi hagué una àmplia base de cognoms estrangers que alimentaren la saba de l'empresariat català, sobretot

noms provinents de països de l'Europa occidental: francesos com l'enginyer Eugène Karr (1863-1870) que participà en la fundació d'una ferreria a Vilardona després de ser director d'alts forns a França, Francisque Rivière de Clermont-Ferrand (1835-1911), que emigrà a París als quinze anys per ser aprenent d'un comerç de teixits abans de convertir-se en fabricant de teles metàl·liques a Catalunya, o Pugnaire, que gràcies als seus coneixements de perfumeria aconseguí convèncer els comerciants Martin i Roviralta perquè saltessin a l'emergent indústria del perfum; anglesos com George St. Noble (?-1919), enginyer i membre de l'Institut d'Enginyers Elèctrics de Londres que creà a Barcelona la Societat Anglo-Espanyola d'Electricitat per tal de fer instal·lacions elèctriques i que adquirí la seva fama per la instal·lació de la Font Màgica al centre de l'exposició Universal de Barcelona del 1888, precedent de les fonts lluminoses de Montjuïc el 1929 i la tercera que s'instal·là a Europa; alemanys com Gustau Gnauck, qui creà una fàbrica de màquines de gènere de punt a Mataró després d'haver instal·lat tota la maquinària de procedència alemanya a un dels seus clients locals; o belgues com Alexandre Wohlguemuth, enginyer civil en arts i manufactures, que creà una empresa de construccions navals a Barcelona. Són tots ells exemples triats gairebé a l'atzar, sense tenir en compte la

importància econòmica de llurs empreses, però que donen fe de la seva contribució al creixement de la indústria catalana.

En definitiva, era tan freqüent que un estranger s'instal·lés a Barcelona i obrís una empresa de rellevància nacional, que el mateix Cabana fa aquest comentari en algun punt de la seva obra: "Els únics ciutadans espanyols que presentaven màquines agrícoles en l'Exposició universal de París del 1867 foren Amador Pfeiffer i una empresa navarresa, que es deia Pinaquy i Sarvy, uns noms tan navarresos com Pfeiffer català".

L'origen social Tot i això, no només és diversa la seva procedència geogràfica sinó també la seva posició social. Òbviament molts procedien de famílies benestants, com és el cas del Dr. Andreu (1841-1928), fill d'un notari i besnét d'un cònsol de mar. Encara que molts d'altres procedien de famílies força més modestes o fins i tot humils. Per exemple alguns tenien ascendència camperola o menestral, com és el cas de Josep Serra i Sió (1877-?), que entrà als deu anys en una empresa del seu poble com a aprenent de teixidor, després fou aprenent de mecànica en un taller de Terrassa i finalment torner, abans que fundés la seva pròpia empresa de maquinària tèxtil a Manlleu; el de Joan Torras i Guardiola (1827-1910), fill d'un forner que es guanyà la fama per la construcció de la bastida metàl·lica del monument a Colom; o també el de Miquel Es-

cluder i Castellà (1835-1908), fill de pares artesans, que entrà a la Maquinista Terrestre i Marítima com a mecànic abans de fundar la seva pròpia empresa per fabricar màquines de cosir primer i màquines de gas després.

Sigui com sigui, el que s'entreu en tots aquests exemples és una important contribució del poble menut a la industrialització de Catalunya, així com també un certa oportunitat a ascendir socialment. De ben segur que la posició de partida no devia ser sempre la mateixa, com tampoc ho devien ser les possibilitats. Tot i això la trajectòria ascendent i de millora dels protagonistes era evident. Tenint en compte que el govern d'aquella època no deuria estar massa preocupat pel que avui alguns descriuen com "l'ascensor social", l'assoliment de les fites professionals és atribuïble a l'enginy, l'optimisme, la visió de futur i els immensos esforços que dedicaren a tirar endavant els seus projectes.

La personalitat Atribuir una única personalitat a tota aquella colla d'emprenedors no seria just ni correcte, ja que no eren ni coetanis ni tampoc pertanyien a la mateixa classe social. Però és interessant destacar-ne alguns trets, algunes accions i alguns comportaments que es van descobrint a mesura que es va avançant en la lectura. Per exemple és destacable l'individualisme i el fort caràcter que tenien alguns, com és el cas de Charles Lebon (1799- ?), que es

passà la vida barallant-se amb tothom, tant a França com a Espanya, i rivalitzà permanentment amb la Catalana de Gas per l'obtenció de les concessions públiques. Un altre tret és que molts eren força contraris a les fusions, encara que membres de la mateixa família es dediquessin al mateix negoci. Sorpren el cas dels Batlló, que tot i que inicialment alguns germans s'unissin per construir una immensa fàbrica al barri de les Corts, un altre germà féu la guerra pel seu compte construint una fàbrica més petita i més competitiva al barri de Sants. És interessant també veure com molts s'involucraren en els afers públics després d'esdevenir econòmicament poderosos, alguns per ambició política o voluntat de poder, i altres senzillament per servir els interessos dels industrials. És destacable el paper de Joan Güell (1800-1872) per la defensa del proteccionisme econòmic, alguns escrits del qual són reproduïts per Cabana en el seu segon volum dedicat als cotoners. Güell no milità mai a partits polítics però acceptà diversos càrrecs públics com el de regidor de la ciutat de Barcelona o el de senador del Regne, i compaginà la direcció de les empreses amb la publicació d'escrits a favor del proteccionisme. Cabana explica en aquest volum que el debat lliure canvi - proteccionisme, el primer defensat des de Madrid i el segons des de Catalunya, derivà en algunes acusacions de separatisme i provocà que la

burguesia catalana fes múltiples declaracions d'espanyolitat per defensar-se.

Joan Güell, de la mateixa manera que alguns dels seus contemporanis com Antoni López de Comillas (1817-1883), Jeroni Juncadella (?-1875), o Josep Ferrer i Vidal (1817-1893), formaren part d'una primera generació d'industrials que preferí portar una vida austera i refusaren condecoracions i títols nobiliaris. En algun punt de la seva vida, desenganyats, fins i tot evitaren la política. Tots ells estigueren molt centrats en el treball i en la família, es comportaren com a empresaris paternalistes, tingueren un fort sentit social i practicaren el mecenatge. Per exemple, Erasme de Gònima (1746-1821) finançà la construcció de l'hospital de Sant Llätzer, dedicat als malalts de lepra; Ramon Monroig (?-1874) prioritzà el benestar dels seus treballadors pagant el sou complet quan estaven malalts i no anaven a treballar; i l'Espanya Industrial preferí, durant els anys de la "fam de cotó", abaixar els sous dels seus treballadors que acomiadar-los.

Les claus de l'èxit: viatjar i ser el primer No totes les empreses analitzades en el llibre són un èxit, ni tampoc les que ho podrien haver set, ho són en el mateix grau. Totes elles amaguen històries i destins diferents. De totes maneres, hi ha dos fets en comú que són interessants a destacar. Primer, el temps que molts emprenedors dedicaren a viatjar

per tal d'aprendre dels estats més industrialitzats, i segon que independentment de la sort de cada un, tots els protagonistes foren els primers a fer alguna cosa, fos copiant o important algun producte ja existent a Europa i aconseguint-ne els privilegis de distribució a Espanya, o bé fos senzillament innovant.

En l'obra de Cabana es poden trobar molts casos que reforcen aquesta idea. N'és un exemple l'empresari Francesc Lacambra i Pujadas, que viatja per Europa, i especialment per Alemanya, per conèixer els avanços del sector metal·lúrgic i de la foneria del coure i del llautó. Després treballa conjuntament amb el seu pare a la foneria de Barcelona i el convens per establir una foneria a Sant Hipòlit de Voltregà, La Farga d'Ordeig. Avui, La Farga Lacambra continua en activitat i és un referent empresarial en recerca aplicada, la qual cosa l'ha convertit en líder internacional en la fabricació de coure electrolític a partir de ferralla.

Un altre cas interessant és el de Francesc Dalmau i Faura (?-1886), el qual es converteix en importador i distribuïdor d'innovacions tecnològiques europees i americanes. Dalmau importà el parallamps inventat per l'americà Benjamin Franklin el 1752, el timbre elèctric, el telèfon de Graham Bell, el fonògraf de Thomas Alba Edison, la làmpada d'incandescència Swan (la clàssica bombeta elèctrica), i les dinamos Gramme mogudes

per màquines de vapor, que van permetre el 1875 fer les primeres instal·lacions d'enllumenat de la història.

Un altre cas a destacar és el de Carles Ardit, tinent de direcció de l'Escola de Dibuix patrocinada per la Junta de Comerç de Catalunya, que fa de l'espionatge l'eix primari del desenvolupament industrial. L'autor del *Tratado teórico y práctico de la fabricación de pintados ó indianas*, explica que la motivació de l'obra és bàsicament l'endarreriment tecnològic de Catalunya en comparació amb els competidors europeus. Per això, amb el suport de la Junta de Comerç, Ardit viatja a Suïssa i França per tal de treballar com a dibuixant d'una empresa francesa, però amb l'objectiu final de copiar els processos d'estampació, el funcionament de la maquinària i la fabricació dels colors. El 1819 publicà un tractat de gairebé vuit-centes pàgines que resultà ser de gran utilitat per a la indústria de l'estampació.

Finalment el cas del Dr. Andreu és diferent però igualment interessant. Salvador Andreu i Grau (1841-1928) és dels primers farmacèutics catalans a utilitzar la publicitat i la imatge per vendre's, encara que la gran farmacèutica europea ja ho feia des de feia temps. Precisament és destacable la gran importància que es començava a donar en aquell temps a la imatge de l'empresa. Ho demostra el fet que molts dels grans fabricants assistiren a

fires i exposicions internacionals per aconseguir una medalla, un premi o qualsevol altra cosa que significués un reconeixement de l'empresa i n'elevés el prestigi dels seus productes.

El llegat El destí de les empreses presentades en l'obra és molt diferent. Moltes acabaran desapareixent amb el temps per causes molt variades: mort del seu fundador, manca de successió, separació dels socis, irrupció de nous processos i productes, col·lectivització durant la guerra civil, etc. Altres en canvi acumularan una sèrie de compres, absorcions o fusions que les convertiran en part d'algun gran grup internacional o en un simple nom comercial. I finalment, les que tindran més sort, subsistiran i continuaran presents durant molts anys gràcies a la seva capacitat d'adaptació als nous temps.

De totes maneres, jutjar les empreses per la seva durada en el temps o per la seva grandària en l'època d'esplendor seria un error. Francesc Cabana ens mostra en la seva obra que les empreses presentades han significat el que han significat i que totes elles tenen la seva singular contribució a la industrialització del país. En tota l'obra hi ha infinitat d'exemples que ho demostren. Totes les empreses, tots els industrials i les seves famílies, tots els obrers, tots els empresaris que feren política, tots ells, en major o en menor mesura, han contribuït a forjar el que és el país avui en dia. No

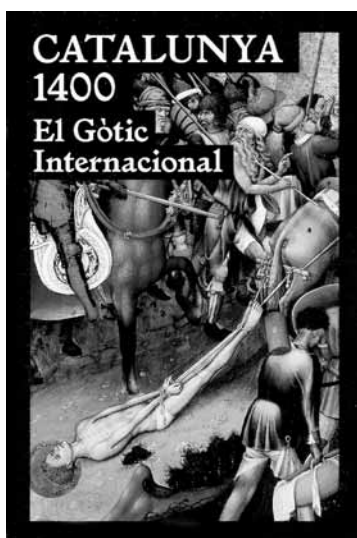
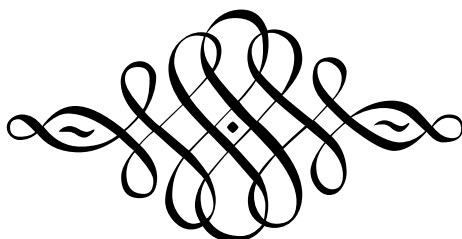
només en el camp econòmic, sinó també en l'expressió de la seva personalitat, en el desenvolupament de la seva cultura, en el benestar de la societat i en la posició que ocupa Catalunya dins d'Espanya.

Amb esforç i enginy, tota aquella colla de persones, homes i dones, transformaren el camp, inundaren les ciutats de telers, xemeneies i edificis modernistes, canviaren les vides de milers de persones, emprengueren projectes a l'altra banda de l'Atlàntic i redescobriren les arts, les ciències i les humanitats. No obstant això, les dificultats que tingueren foren enormes. En els textos de Cabana es fa evident com de convulsa era la societat: vagues, tancaments parcials de fàbriques, acomiadaments d'obriers conflictius, intents d'assassinats i assassinats. El mateix autor comenta que la petita empresa no era competitiva internacionalment, però la gran tampoc per culpa dels conflictes socials que podia generar. Els entrebancs als negocis eren múltiples. Provenien de complicades situacions internes (múltiples disputes familiars, intrigues, baralles entre socis) però també externes (dependència de potències estrangeres en tecnologia i en matèria primera, corrupció política a tots nivells local i nacional, guerres i revolucions, nacionalitzacions, desigualtat social). No obstant això, la revolució industrial es realitzà, i tota aquella gent aconseguí canviar Catalunya. L'obra de Francesc

Cabana recull els testimonis dels qui foren responsables d'una tasca suprema i admirable, i és interessant en el sentit que permet aproximar-nos a les seves vides.

—
Jordi Giudici

NOTÍCIA D'ART

CATALUNYA 1400. El Gòtic Internacional

MNAC, Barcelona

29 de març – 15 de juliol de 2012

L'exposició "Catalunya 1400. El Gòtic Internacional", que fins al proper 15 de juliol es pot visitar al Museu d'Art de Catalunya, tracta, com el seu títol indica, de la participació catalana en

el moviment artístic que es va estendre a l'Europa central i occidental, des de finals del segle XIV fins als inicis del renaixement italià i nòrdic a principis del XV. La denominació que el designa, tal i com recorda el catàleg, va ser donada per l'historiador de l'art francès Louis Courajoud (1841-1896) en una conferència de 1887, publicada al 1901 (Courajoud, L. Leçons professées à l'École du Louvre 1887-1896. Vol II: Origines de la Renaissance, París 1901).

Per què un tema tan específic de la història de l'art, a sobre limitat geogràficament a aquesta cantonada del Mediterrani, pot tenir la seva importància? En primer lloc, per la qualitat de les obres d'art que va generar. I en segon lloc, perquè mostra com funcionava i com s'ha de tractar ara un fenomen cultural que segueix un camí típicament europeu. Com tants altres casos, el camí comença amb un naixement com a híbrid de dues fonts principals (la Itàlia septentrional i la regió de l'Illa de França), segueix amb la seva influència en

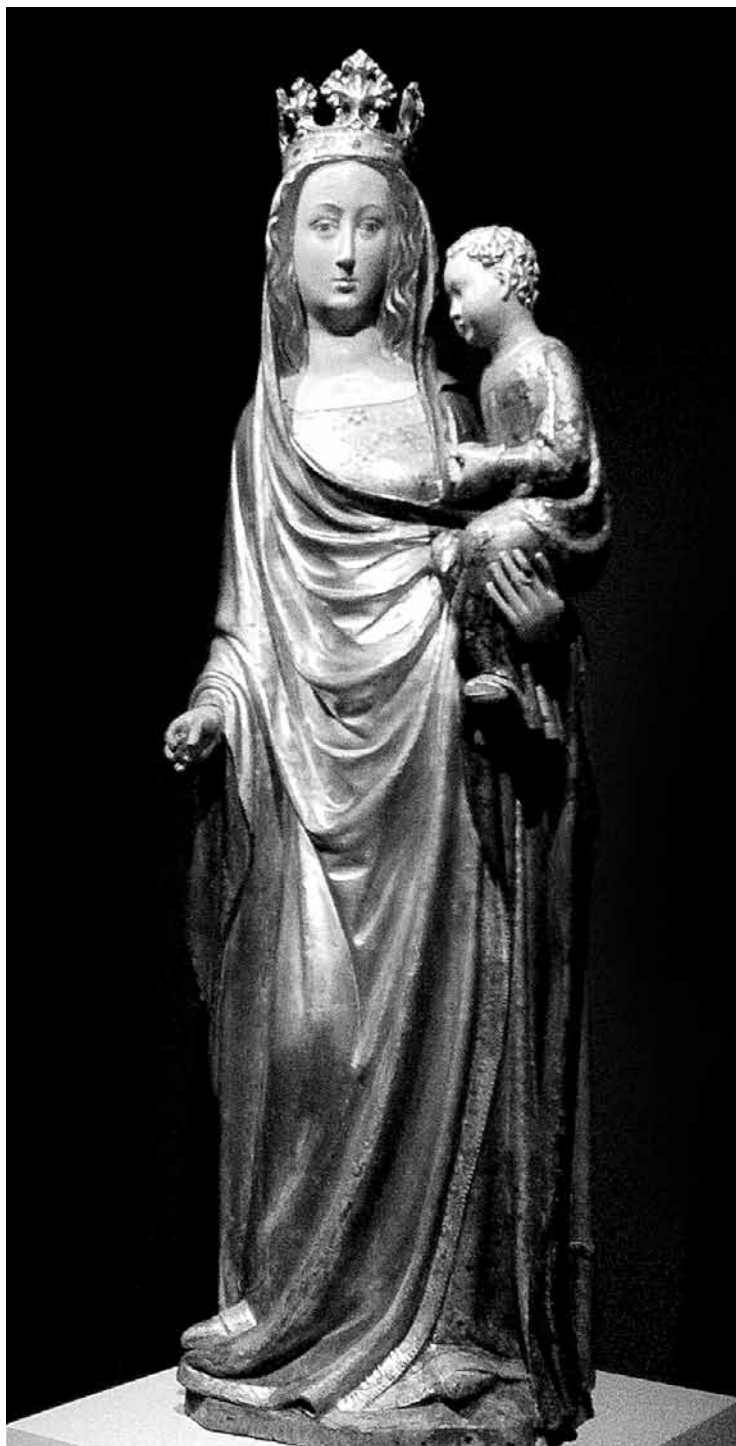
part de la resta del continent, i acaba per donar lloc a un diàleg creuat, el qual, al seu torn, pot arribar a establir nous centres d'irradiació.

En aquest sentit, l'assaig introductori per part del comissari principal, Dr. Rafael Cornudella, és un exemple perfecte de la visió equilibrada que aquesta mena de qüestions demana. Rebutja tant una aproximació limitadament xovinista, com una altra, massa indeterminada, que celebrés tots els centres europeus per igual. Per contra, estableix clarament que el gòtic internacional va tenir els seus propis focus principals, a París i la seva zona nord-est i al nord d'Itàlia, que van ser els que van influir la resta dels territoris al centre i a l'oest del continent. És en aquesta perifèria que s'han de situar les obres dels catalans (i també dels txecs, per exemple), tant en termes geogràfics com en termes artístics. Però, tal i com recorda el mateix especialista, un canó europeu sense aquests exemples perifèrics, seria un canó molt pobre.

És aquesta la visió que veiem a l'exposició i al catàleg? En part sí i en part no. La selecció de les obres és particularment rica –el nombre de 48 pot portar a confusió, perquè inclou 5 retaules complets. Els préstecs han arribat d'un ventall variat d'institucions. També hi ha col·laborat col·leccions privades i algunes de les obres es presenten al públic per primer cop. El catàleg, per la seva banda, toca totes les matèries implicades (pintura, miniatura, escultura, arquitectura) i proposa noves atribucions.

Però d'altra banda, la limitació a obres catalanes va en contra de l'esperit de la mostra. El seu missatge s'hauria mostrat amb més plenitud si s'haguessin inclòs alguns exemples de la resta de territoris de la Corona Catalano-Aragonesa (especialment valencians i mallorquins de les darreres dècades de la cronologia corresponent), a més d'altres de francesos i italians. Fet i fet, els mateixos artistes que s'inclouen a l'exposició van treballar en aquests àmbits geogràfics.

També resulta limitatiu el fet que es tracti d'una producció solitària del MNAC. Aquesta exposició s'hauria merescut una estada en alguna capital europea (Londres, París o alguna de les capitals alemanyes o italianes) o americana on es conserven altres obres del mateix període. Per assolir-ho, caldria que el MNAC s'ho hagués plantejat com una coproducció, possiblement amb un comissariat compartit.

Malgrat tot, assenyalem que el MNAC no és responsable per la manca d'una de les peces clau del període. La taula central del retaule de Sant Jordi (c. 1434-35, tempera sobre fusta, 155,6 cm x 91 cm) de Bernat Martorell (1400-1452), que es pot considerar com el cim de la pintura gòtica catalana, s'ha quedat a les parets de l'Art Institute de Chicago. Simplement han declarat l'obra com a fora de préstec permanentment. Pel que ens han pogut explicar des de les negociacions, no es tractava d'una qüestió de conservació o de costos de transport. Més aviat estaria relacionada amb les condicions de la donació rebuda pel museu de Chicago. Però

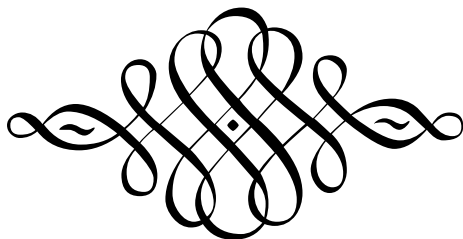
resultaria sorprenent constatar que el dret dels Estats Units no proporciona un via per evitar una disposició tan inconvenient. Cal subratllar que l'obra de Martorell no ha estat objecte d'una exposició important des de 1939 –només al 2008 es va incloure en una mostra sobre recerca tècnica a la institució mateixa.

És obvi que estendre el projecte fins on proposem hauria comportat un cost i que les restriccions pressupostàries actuals no permeten grans alegries. Però el que queda clar amb aquesta exposició és que hi ha possibilitats per canviar les coses. Malgrat les limitacions assenyalades, és evident tant l'encert de l'enfocament, com el

goig de veure unes obres tan esplèndides. De fet, és la seva vocació europea i la seva intenció d'implicar diferents estaments, el que ajuda a definir la ruta que, esperem-ho, se seguirà per a nous projectes –no només en el camp del gòtic. Per desenvolupar-ne tot el seu potencial, però, cal que la institució hi posi tots els seus recursos, de manera que generi un moviment favorable a les seves propostes. Amb paciència i treball, aquest impuls pot arribar a expandir-se a la resta de museus internacionals i entre nosaltres mateixos. Els seus primers fruits, ja els podem veure aquests dies al MNAC.

—
Jordi de Nadal

NOTÍCIA DE CINEMA

GRAN TORINO

CLINT EASTWOOD

E.E.U.U. 2008

Gran Torino és un dels grans relats de la història del cinema, ambientat en la realitat social de l'Amèrica contemporània, però que transcendeix els seus límits geogràfics per endinsar-se en els grans temes permanents de la

condició humana. Sobre el re-
refons d'un conflicte social amb
els nous immigrants que ocupen
barris sencers de les ciutats
abandonats pels americans, Clint
Eastwood construeix una narra-
ció plena d'humanitat i de sentit
religiós que és a la vegada una
crítica de la societat americana –i
occidental– contemporània.

Dirigida, produïda i prota-
gonitzada per Clint Eastwood,
veterà del cinema nord-americà,
i ambientada en una zona
suburbial de Michigan, va ser
realitzada l'any 2008 i estrenada
a la majoria de cinemes pel gener
de l'any 2009. El film narra la
història d'en Walt Kowalski, un
veterà de la guerra de Corea, que
viu sol amb la seva gossa en una
casa dels suburbis. És de tarannà
esquerp, solitari i obertament
reaccionari, fins al punt de fregar
la xenofòbia. És un home gran i
vidu que es troba profundament
sol, sense el suport emocional de
la seva família, la qual el veu com
una càrrega, com un vell intrac-
table que no fa res més que rene-
gar. D'altra banda, es veu obligat
a aguantar els seus nou veïns,

que pertanyen a l'ètnia asiàtica
dels hmong, mostra de l'expansió
irrefrenable dels col·lectius
d'immigrants en determinades
zones urbanes dels Estats Units.
A més a més, cal afegir a aquesta
situació la presència del pare
Janovich, el jove sacerdot del
barri, el qual va rebre l'encàrrec
de part de la difunta dona d'en
Kowalski perquè aquest es con-
fessés. A través de les converses
que mantenen ambdós personat-
ges comencen a emergir elements
de la personalitat i el passat de
Kowalski que deixen entreveure
el perquè de la seva manera de
fer i la seva situació.

La cerimònia de l'enterrament
de la Dorothy, l'esposa de Walt
Kowalski, amb què comença la
pel·lícula, mostra sense paliatius
la profunda divisió que hi ha en
la seva família, així com la con-
cepció d'una religió allunyada de
la realitat social i de la vida, una
constant en els films d'Eastwood.
Kowalski és en veritat un bon
home, però els valors que han
configurat la seva generació no
tenen res a veure amb els que
comparteixen els seus fills i els

seus néts, marcats bàsicament per l'interès i no per l'afecte o l'estimació. El desencontre entre Kowalski i la seva família, prototipus del desencontre entre generacions, recorre tot el film, fins a l'escena final.

La pel·lícula, tanmateix, pivota al voltant de la relació del protagonista amb els seus veïns, uns immigrants de l'ètnia hmong del sud-est asiàtic. L'enemistat mútua és evident. Es tracta d'immigrants que, amb la mentalitat de l'americà mitjà, estan ocupant els barris abandonats pels americans i que fan que en Kowalski se senti com foraster a casa seva. En Walt no començarà a canviar fins que no comenci a establir contacte amb els seus veïns, els quals es veuen contínuament assetjats per una banda local. Thao és l'objectiu d'una

d'aquestes bandes. La prova de foc per entrar a formar-ne part consisteix justament a robar el Gran Torino que posseeix Kowalski. El fracàs de l'intent és l'ocasió que permet a Kowalski entrar en relació amb els seus veïns i amb la banda violenta. El senyor Kowalski es farà amic del jove Thao, el fill petit de la família, el qual resultarà ser un jove apocat i inexpert. En Kowalski se'n farà càrrec i l'anirà convertint, progressivament, en un home de bé, capaç de llaurar-se un destí a la seva mida. A més a més, serà molt ben rebut per la Sue, la germana d'en Thao, i per la resta de la comunitat hmong, que l'acollirà al seu si, tot i els recels inicials d'en Walt, com un més de la família. L'acollida que li ofereixen els seus veïns orientals desconcerta Kowalski, que se

sent cada vegada més identificat amb aquells que considerava els seus enemics, i més allunyat de la seva pròpia família.

Però arriba un punt en què la banda que amenaça la família d'en Thao s'interposa en el nou destí del jove i atempta contra la seva integritat i la de la seva família, tot posant en greu perill les seves vides i deixant molt mal parada la Sue. Aquest és el moment d'inflexió de la pel·lícula. Kowalski, la vida del qual ha pres un gir sorprenent i ha cobrat sentit gràcies al contacte i l'acollida que li han dispensat els seus veïns, decideix intervenir. Enginya una estratègia gràcies a la qual pot salvar els seus amics, però que li haurà de costar un preu molt alt. Kowalski s'hi prepara de manera gairebé ritual: es banya,

s'afaita, es compra un vestit nou, es confessa. Finalment va a l'encontre dels criminals, totalment desarmat. És abatut i cau mort a terra, amb els braços en creu. Metàfora del crucificat que dóna la vida per l'enemic. Sens dubte, aquest acte d'heroisme el converteix en un màrtir, i tanca degudament el cercle de la seva vida, ja que expia les culpes que el turmentaven tot sacrificant-se per aquells que estima i assolint, d'aquesta manera, la redempció. Aquí s'inverteix la divisa de la guerra. A la guerra es maten enemics. Aquí Kowalski mor pels enemics.

El tercer relat que recorre el film, podríem dir, és el referent a la relació amb el jove sacerdot, el pare Janovich, representant d'una religió ingènua i poc encarnada. En la cerimònia de

l'enterrament de la seva dona, la Dorothy, el sacerdot havia presentat la mort com un sentiment agredolç: agre per la pèrdua que representa, dolç per la felicitat que comporta. La dona de Kowalski era profundament religiosa, però ell està allunyat de la religió formal. Per això la seva dona havia deixat l'encàrrec al jove sacerdot d'acostar-lo a la religió. La relació entre el sacerdot i Kowalski es va transformant a mesura que transcorre la pel·lícula. Kowalski guarda en la seva memòria una sèrie d'episodis que el tumenten i que no explica a ningú, fora del sacerdot, amb qui finalment es confessarà. Hi ha un canvi en ambdues posicions: el sacerdot entén el punt de vista de Kowalski i aquest finalment es confessa i encarna amb la seva pròpia vida el gran principi

de la religió que el sacerdot predica: donar la vida pels enemics. L'escena final de l'enterrament de Kowalski així ho mostra, quan el sacerdot reconeix el que ha après de Kowalski. Cap crítica despectiva envers la religió, sinó una proposta profunda: la religió s'ha de transformar en vida.

Els tres relats —el referent a la família, als immigrants i al jove sacerdot— se superposen en el film. Tanmateix, la pel·lícula s'ha de llegir en clau religiosa. Gran Torino és un relat sobre l'amor als enemics, basat en l'experiència del seu protagonista, Walt Kowalski. Excombatent de la guerra de Corea i ell mateix d'origen polonès, recorda als americans que detesten els immigrants que ells mateixos són immigrants en llurs orígens. Walt Kowalski ha fet un gir en la seva

vida. Els valors heroics de la seva generació s'han perdut –com ho mostra la seva família–, i es tracta de guanyar un nou heroisme, no combatent els enemics interiors com es feia amb els exteriors, sinó acceptant-los.

El testament de Kowalski és el testament de la pel·lícula. Les seves propietats no seran per a la seva interessada família. La casa serà per a l'Església, i el Gran Torino per a en Thao, el que li havia intentat robar. Tot un símbol.

Josep Hereu

FITXA TÈCNICA:

TÍTOL ORIGINAL: Gran Torino

DURADA: 119 min.

GUIÓ: Nick Schenk (Història: Nick Schenk, Dave Johannson)

MÚSICA: Kyle Eastwood. Michael Stevens.

FOTOGRAFIA: Tom Stern

REPARTIMENT: Clint Eastwood, Christopher Carley, Bee Vang, Ahney Her, John Carroll Lynch, Cory Hardrict, Brian Haley.

PREMIS:

2008: Globus d'Or: Nominada a la Millor Cancó.

2008: National Board of Review: Millor Actor (Clint Eastwood), Millor Guió Original.

2008: Premis David di Donatello: Millor Film Estranger

WWW.RELLEU.CAT